

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1877. Andra Kammaren. N:o 54.

Lördagen den 5 Maj.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Justerades de i Kammarens sammanträden den 28 nästlidne April förda protokoll.

§ 2.

Skedde föredragning af Stats-Utskottets nedannämnda memorial:

N:o 70, med förslag till voteringsproposition rörande tvänne anslagsfrågor under riksdagens Attonde hufvudtitel, samt

N:o 71, med förslag till voteringsproposition i följd af Kamrarnes skiljaktiga beslut i afseende å Stats-Utskottets Utlåtande N:o 58;

och blefvo dervid de i dessa Memorial föreslagna voteringspropositioner, hvar för sig, af Kammaren godkända.

§ 3.

Föredrogos och bordlades för andra gången:

Lagutskottets Utlåtande N:is 33—35;

Särskilda Utskottets för behandling af förslaget till värnpligtslag m. m. Utlåtande N:o 3 (i samlingen N:o 5); samt

Särskilda Utskottets för behandling af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till utsökningslag och i sammanhang dermed erforderliga författningar Memorial N:o 3 (i samlingen N:o 6).

§ 4.

Till afgörande förekom Statsutskottets Utlåtande N:o 65. i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga förslag angående pensionering af arméns befäl och underbefäl.

Kongl. Maj:t hade föreslagit, att Riksdagen, med godkännande af de bestämmelser för pensionering af arméns befäl och underbefäl med vederlikar, samt om afgang ur tjenst, hvilka funnos framställda uti ett den nådiga propositionen bilagdt statsrådsproto-

Ang- pensioneringen af arméns befäl och underbefäl.

(Forts.)

Ang. pensioneringen af arméns befäl och underbefäl.
(Forts.)

koll, måtte å extra stat för år 1878 anvisa ett kreditiv af 900,000 kronor, att användas dels till upprätthållande af arméns pensionskassas egen pensionering med nu fastställda pensionsbelopp — mot skyldighet för pensionskassan att afstå det för året densamma tillkommande förhöjda vederlag för de till statsverket indragna rusthållsaftifterna — dels till fyllnadspensioner i enlighet med de nu för sådana pensioners utgående föreslagna grunder.

I anledning af denna nådiga framställning hade Utskottet — hvilket ansett att löntagare borde åläggas att för erhållande af rätt till fyllnadspension, erlægga till arméns pensionskassa icke allenast den pensionsaftift, som enligt det nu gällande reglementet för kassan skulle dit ingå utan äfven derutöfver en årlig pensionsaftift, motsvarande 5 procent af summan utaf pensionen jemte fyllnadspensionen, i stället för 4 procent, som Kongl. Maj:t föreslagit — med beräkning af att genom en sådan ökning af pensionsaftifterna en förhöjning i inkomst af 25,000 kronor skulle uppkomma, med hvilket belopp det begärda kreditivet alltså kunde nedsättas, på anförda skäl hemställt:

att Riksdagen måtte Kongl. Maj:ts förevarande förslag på det sätt bifalla, att, med godkännande af de bestämmelser för pensionering af arméns befäl och underbefäl med vederlikar samt om afgång ur tjänst, hvilka här nedan finnas intagna, å extra stat för år 1878 anvisades ett kreditiv af 875,000 kronor, att användas *dels* till upprätthållande af arméns pensionskassas egen pensionering med nu fastställda pensionsbelopp — mot skyldighet för pensionskassan att afstå det för året densamma tillkommande förhöjda vederlag för de till statsverket indragna rusthållsaftifterna — *dels* till fyllnadspensioner i enlighet med nyssberörda grunder för sådana pensioners utgående.

»Förslag till grunder för pensioneringen af arméns befäl och underbefäl med vederlikar, samt angående tiden för afgång ur tjänst:

Pension tillkommer de till armén hörande embets- och tjänstemän af militär-, läkare- och civilstaterna och utgår dels såsom pension från arméns pensionskassa enligt gällande bestämmelser, dels såsom fyllnadspension enligt nedanstående grunder:

1.

Den, som innehar fast lön på stat, till belopp ej öfverstigande 1,000 kronor, erhåller i pension och fyllnadspension lönsens hela belopp. För innehafvare af lön, öfverstigande 1,000, men ej uppgående till 6,000 kronor, utgår pension jemte fyllnadspension med 80 procent af lönen; dock att för alla löner mellan 1,000 och 1,250 kronor. förstnämnda belopp, eller 1,000 kronor, kommer att såsom pension med fyllnadspension beräknas. Innehafvare af lön till belopp af 6,000 kronor eller derutöfver erhålla i pension jemte fyllnadspension 75 procent af lönen.

Ann. 1. För det till beklädnad eller ersättning derför berättigade underbefäl med vederlikar inskränkas, vid bestämmande af deras sammanlagda pensionsbelopp, värdet af denna förmån till vissa procent utaf den fasta lönen, nemnligen: 20 procent för fanjunkare och de, som med dem åtnjuta lika lön; 40 procent för sergeanter af 1:sta klassen och alla som i lön ega uppbära lika belopp med dessa; samt 50 procent för sergeanterna af 2:dra klassen och alla, som med dem åtnjuta lika lön; skolande, derest pensionsbeloppets summa icke slutas på jemt tiotal kronor, densamma höjas till närmaste tiotal.

Ang. pensioneringen af arméns befäl och underbefäl.

(Forts.)

Ann. 1. Fältmusikanter vid indelta armén, hvilka åtnjuta aflöning af de till musikens underhåll anvisade medel, berättigas att i pension och fyllnadspension uppbära samma pensionsbelopp, som sergeanter af 2:dra klassen.

2.

En hvar af förenämnde embets- och tjenstemän, hvilken vid afskedstagandet stått i tjenst vid armén i 30 år, eller, om han är underofficer vid värfvadts garnisonsregemente eller fortifikationen, i 25 år, samt i öfrigt till arméns pensionskassa erlagt stadgad pensionsafgift, och är till pension ur kassa berättigad, eger att vid afskedstagandet erhålla fyllnadspension, beräknad enligt punkten 1 här ofvan, om tillika följande lefnadsår äro uppnådda. nemligen:

a) af generaler utaf alla grader; generalintendenten, militärbefälhafvaren å Gotland, krigsarkivarien samt vaktmästarne vid militära embetsverk och staber ..... 65 år:

b) af regementschefer, sekundchefer vid lifgardesregementena samt lifregementets dragon- och husarcorpser; öfverstarne vid generalstaben och fortifikationen; sekundchefen för lifregementets grenadiercorps; samt cheferne för Jemtlands hästjägarecorps, Smålands grenadierbataljon samt Norrbottens, Vesterbottens, Jemtlands och Vermlands fältjägarcorpser samt Vester-Norrlands bataljon; intendenten i Arméförvaltningen; regementsintendenter; regementsauditörer; sekreteraren vid fortifikationen; professorn vid generalstaben; chefen för krigshögskolan; regementsläkare; garnisonsläkaren å Carlsborg och läkaren vid krigsskolan; regementsveterinärer; förrådsvaltare vid artilleriet samt kassörer och förrådsförvaltare vid fortifikationen; sjukhuskommissarien och sjukhuskrifvaren vid allmänna garnisonssjukhuset i Stockholm; redogöraren och väbeln vid krigshögskolan, redogöraren och materialförvaltaren vid krigsskolan; tygskrifvare, verkmästare, besigtningsrustmästare, handtverksmästare, rustkammarsmeder, stockmakare och tunnbindare å artilleriets tygstad; redogöraren, materialförvaltaren, kassaförvaltaren, faktoriskrifvaren, materialbokhållaren, verkmästaren och rustmästarne vid Carl Gustafs stads gevärsfaktori, verkmästaren och förvaltaren vid Mariebergs ammunitionsfabrik; handtverkare vid regementen och corpser samt vid Gotlands nationalbeväring; sekreteraren och auditören, fältkamreraren och kassören,

Ang. pensioneringen af arméns befäl och underbefäl.
(Forts.)

tygförvaltaren, magasinsförvaltaren och sjukhusinspektoren, kontors-skrifvaren äfvensom kanslisten vid Gotlands nationalbeväring 60 år;
e) af öfrige i mom. b ej upptagne regementsofficerare; regements-stallmästare; bataljonsläkare samt bataljonsveterinärer, sqvadrons-hästläkare och hofslagare..... 55 år;
d) af officerare utaf kompaniofficers grad äfvensom under-officerare och spel ..... 50år.

3

För åtnjutande af den fyllnadspension, som enligt dessa grunder åtföljer tjänst, erfordras att hafva samma *eller högre* tjänst i minst två år på stat innehaft.

4.

Den, som ej uppnått den lefnadsålder och tjänstetid, som erfordras för erhållande af fyllnadspension inom hans innehafvande grad, men väl den lefnadsålder och tjänstetid, som för en lägre grad äro för pensionsrätt bestämda, må kunna afgå med sådan pension i den högsta grad, inom hvilken han uppfyllt villkoren för pensionens erhållande.

5.

För erhållande af rätt till fyllnadspension skall af löntagare till arméns pensionskassa årligen erläggas icke allenast den pensionsafgift, som enligt det nu gällande reglementet för kassan skall dit ingå, utan derutöfver så mycket, att sammanräknade beloppet svarar emot *fem* procent af summan utaf pensionen jemte fyllnadspensionen.

6.

Den, som i och för tjensten ådragit sig skada eller obotlig sjukdom, som gör honom till vidare tjenstgöring oförmögen, eger rätt att afgå med pension jemte fyllnadspension, om än villkoren för pensionens och fyllnadspensionens åtnjutande eljest icke äro uppfyllda.

7.

Den löntagare, som med tre år öfverskridit den för rätt till pension med fyllnadspension i den tjänst, han innehar, stadgade lefnadsålder, skall, så snart han jemväl uppfyllt de villkor, som för erhållande af de tjensten åtföljande pensioner eljest äro föreskrifna, vara skyldig att med pension och fyllnadspension afgå, så framt ej

Kongl. Maj:t eller den myndighet, som honom till tjensten utnämnt, pröfvar hans qvarstående i tjenst vara för riket nyttigt.

Ang. pensioneringen af arméns beful och underbeful.

8.

Den löntagare, som i minst tre år lidit af lamhet, blindhet eller vansinne, utan att anledning förefinnes, att han kan återvinna tjenstbarhet, må, sedan detta förhållande genom föregående undersökning blifvit vederbörligen utredt, kunna, utan egen ansökning, från tjensten skiljas mot åtnjutande under sin återstående lifstid af pension från allmänna indragningsstaten till belopp, motsvarande pension jemte fyllnadspension.

9.

Den, som åtnjuter aflöning eller pension af andra allmänna medel eller innehar beställning å rikets stat, är icke berättigad till fyllnadspension.

10.

Den, som efter laga ransakning och dom blifvit förvunnen till sådant brott, som medför förlust af medborgerligt förtroende, skall från och med månaden näst efter den, då domen vunnit laga kraft, äfven vara förlustig sin rätt till åtnjutande af pension med fyllnadspension. Huruvida åter den, som, utan att förlora medborgerligt förtroende, blifver genom dom skild från tjenstebefattning, med hvilken rätt till fyllnadspension, enligt dessa grunder är förenad, skall derigenom hafva förverkat rätt till denna fyllnadspension, kommer i hvarje fall att bero på Kongl. Maj:ts nådiga pröfning.

11.

Hvar och en, som ur tjensten med fyllnadspension afgår, skall vara förbunden att, vid inträffande krig och större rustningar, då så påfordras, samt uti befattning, likartad med den, han förut innehaft, tjenstgöra intill 70 års ålder, om han blifvit pensionsberättigad vid 65 år, men i annat fall intill fyllda 65 år.

12.

Den, som, efter det förestående bestämmelser blifvit gällande, undfår lön, hvarmed pensionsrätt är förenad, skall vara skyldig att underkasta sig dessa bestämmelser.

Den åter, som blifvit till sin befattning på nu gällande stat utnämnd förr, än dessa bestämmelser träda i kraft, skall ega att vid redan förvärfvad rätt till pension och dermed förenade villkor

Ang. pensionering af arméns befäl och underbefäl. (Forts.)

qvarstå, men må kunna komma i åtnjutande af pensionsrätt enligt dessa grunder mot fullgörande af de för sådant fall stadgade skyldigheter, om han inom ett år från den tid, då dessa grunder för pensioneringen blifvit gällande, förklarar sig det åstunda. Löntagare, som på gammal stat qvarstår, må i sådant fall erhålla rätt till den fyllnadspension, som medföljer den hans befattning enligt nya staten tillagda lön.

Öfvergångsstadgande.

13.

Den, som inom två år efter det dessa pensioneringsgrunder börjat tillämpas, med rätt till fyllnadspension enligt samma grunder från tjensten afgår, skall, för tillgodonjutande af denna rätt, till pensionskassan erlagga skilnaden mellan de pensionsavgifter, han under två år näst före afskedstagandet skulle med tillämpning af dessa grunder hafva utgjort, och de enahanda avgifter, han för samma tid i verkligheten erlagt.»

Beträffande sättet för ifrågavarande ärendes föredragning, beslöts, på framställning af Herr Talmannen, dels att det af Utskottet framlagda förslag till grunder för pensioneringen m. m. skulle först punktvis föredragas samt derefter Utskottets ofvan anförda hemställan till afgörande förekomma, dels ock att den öfverläggning, som vid en eller annan punkt kunde komma att ega rum, finge omfatta Utlåtandet i dess helhet.

Inledningspunkten, äfvensom punkten 1 i nyssnämnda förslag:

Godkändes.

Vid *punkten 2* var reservation anmäld af Herr Jöns Rundbäck, hvilken för samma punkt föreslagit följande förändrade lydelse:

»En hvar af förenämnde embets- och tjenstemän, hvilken vid afskedstagandet stått i tjenst vid armén i 30 år, samt i öfrigt till arméns pensionskassa erlagt stadgad pensionsavgift, och är till pension ur kassan berättigad, eger att vid afskedstagandet erhålla fyllnadspension, beräknad enligt punkten 1 här ofvan, om tillika följande lefnadsår äro uppnådda, nemligen:

a) af generaler utaf alla grader; generalintendenten, militärbefälhafvaren å Gotland, krigsarkivarien samt vaktmästarne vid militärembetsverk och staber ..... 65 år;

b) af regementschefer, sekundchefer vid lifgardesregementena samt lifregementets dragon- och husarcorps; öfverstarne vid generalstaben och fortifikationen; sekundchefen för lifregementets grenadiercorps; samt cheferne för Jemtlands hästjägarecorps, Smålands grenadierbataljon samt Norrbottens, Vesterbottens, Jemtlands och Vermlands fältjägarecorps samt Vester-Norrlands bataljon; intendenten i Arméförvaltningen; regementsintendenter; regementsauditörer; sekreteraren vid fortifikationen; professorn vid generalstaben; chefen för krigshögskolan; regements- och bataljonsläkare, garnisonsläkaren å Karlsborg och läkaren vid krigsskolan; regementsstallmästare; regements- och bataljonsveterinärer; sqvadronshästläkare och hofslagare; förrådsförvaltare vid artilleriet samt kassörer och förrådsförvaltare vid fortifikationen; sjukhuskommisarien och sjukhuskrifvaren vid allmänna garnisonssjukhuset i Stockholm; redogöraren och väbeln vid krigshögskolan; redogöraren och materialförvaltaren vid krigsskolan; tygskrifvare, verkmästare, besigtningstrustmästare, handtverksmästare, rustkammarsmeder, stockmakare och tunnbindare å artilleriets tygstat; redogöraren, materialförvaltaren, kassaförvaltaren, faktoriskrifvaren, materialbokhållaren, verkmästaren och rustmästarne vid Carl Gustads stads gevärsfaktori, verkmästaren och förvaltaren vid Mariebergs ammunitionsfabrik; handtverkare vid regementen och corps samt vid Gotlands nationalbeväring; sekreteraren och auditören, fältkamereraren och kassören, tygförvaltaren, magasinförvaltaren och sjukhusinspektoren, kontorsskrifvaren äfvensom kanslisten vid Gotlands nationalbeväring ..... 60 år;

Ang. pensioneringen af arméns befäl och underbefäl.
(Forts.)

c) af öfrige i mom. b) ej upptagne regementsofficerare, officerare af kompaniofficers grad, äfvensom underofficerare och spel 55 år;

dock ega kompaniofficere samt underofficerare och spel vid uppnådda 50 lefnadsår och efter 30 års tjenstetid, men underofficerare vid värfvad garnisonsregemente eller fortifikationen vid 50 lefnads- och 25 tjensteår, att, derest de till arméns pensionskassa erlagt stadgade afgifter, vid afskedstagande erhålla 75 procent af den pension och fyllnadspension, dem vid 55 lefnadsår skulle tillkomma, hvilken lägre pension utgår intill fyllda 55 år, hvarefter den pensionstagande, om han fortfarande erlagt pensionsavgift, är berättigad åtnjuta den pension, honom bort, om han qvarstått i tjensten, vid den tiden tillfalla.»

Sedan uppläsning skett af förevarande punkt, sådan densamma lydde i Utskottets förslag, anförde

Herr Jöns Rundbäck: Då jag i min vid betänkandet fogade reservation närmare motiverat, hvarföre jag icke kunnat instämma i det slut, hvori Utskottet stannat, kunde det måhända anses mindre behöfligt, att jag nu yttrar mig; men jag ber dock att få något utförligare, än i reservationen kunnat ske, erinra om några saker,

Ang. pensioneringen af arméns befäl och underbefäl.

(Forts.)

som kanske för dem, som icke ega närmare kännedom om frågan, kunna vara något upplysande.

Vi känna alla, hurusom denna fråga angående pensioneringen af arméns befäl med vederlikar behandlades jemväl af sistlidne Riksdag, men att kamrarne stannade i olika beslut och frågan i den gemensamma voteringen föll. Såväl Kongl. Maj:t som Stats-Utskottet hafva emellertid af de förhandlingar, som föregingo detta beslut, trott sig finna, att meningarne ej varit så mycket delade i afseende å sjelfva saken, att pensioneringen borde ske, som mer i fråga om sättet för pensioneringens ordnande, i hvilket hänseende flertalet inom Riksdagen ansåg pensioneringen böra bringas i närmare öfverensstämmelse med den vid samma riksdag beslutade pensionering af flottans befäl och underbefäl. Kongl. Maj:t har också — det erkänner jag — i allmänhet uppgjort det nu framlagda förslaget i öfverensstämmelse med de för flottans embets- och tjänstemäns pensionering stadgade grunder; men undantag härifrån af ganska väsentlig art finnes dock, nemligen i fråga om pensionsåldern. I detta hänseende har Kongl. Maj:t, såsom Herrarne finna, föreslagit, att officerare af kompaniöfficers grad äfvensom underofficerare och spel skulle vara pensionsmässige vid 50 års ålder; visserligen erhålla de härutöfver en frist af 3 år, men derefter skulle de vara ovilkorligen skyldige att afgå. På detta stadgande har jag icke kunnat ingå. Jag har nemligen ansett det icke vara skäl att frångå den grundsats i fråga om pensionsåldern Riksdagen i fjor uttalade, samt trott att rättvisa och billighet fordrade att arméns officerare och underofficerare icke skola vara skyldiga eller berättigade att afgå från tjensten tidigare än motsvarande grader inom flottan, som med dem hafva samma aflöning och således borde hafva lika pension. Skilnaden mellan Kongl. Maj:ts och det af mig framlagda förslaget är således hufvudsakligen den, att enligt det förra vederbörande skulle vara skyldige att afgå vid 53 års ålder, men enligt mitt vid 55 års, således 2 år tidigare. För att ytterligare häfva möjliga betänkligheter mot en för långt utsträckt tjänstgöringstid, har jag dessutom föreslagit, att nämnde kompaniöfficere samt underofficerare och spel vid uppnådda 50 lefnadsår och efter trettio års tjänstetid samt underofficerare vid värfvad garnisonsregemente eller fortifikationen vid 50 lefnads- och 25 tjänsteår skulle i händelse af afskedstagande erhålla 75 procent af den pension, som vid 55 års ålder skulle tillkomma dem. Då jag gått så långt i medgifvanden för att underlätta frågans lösning, torde det vara skäl att tillse, om jag vid uppgörande af detta förslag gått mera strängt tillväga, än hvad man förut gjort i fråga om pensioneringen af flottans embets- och tjänstemän. För att belysa, huru härmed förhåller sig, har jag uppgjort en jemförande kalkyl mellan pensioneringsförhållandena vid flottan och armén, de senare bestämda enligt mitt förslag.

Man känner att missbelåtenhet råder inom flottans officerscorps öfver den i fjor för dem beslutade pensioneringen; att denna miss-

belåtenhet skulle härleda sig af, som vi hört, att staten af amiralitetskassan tog 230,000 kronor, såsom en sorts ersättning för statens öfvertagande af manskapets vid flottans pensionering, torde icke hafva fog för sig; snarare och rimligare orsak till missbelåtenheten torde få sökas i den olikhet eller rättare nedsättning som skedde i sjöofficerares pensionsrätt, hvarpå jag för jemförelsen vill anföra några exempel.

Ang. pensioneringen af arméns befäl och underbefäl.

(Forts.)

Kommendörkaptenen af första klassen hade i pension enligt 1860 års cirkulär 2,666 kronor 67 öre och erhålla nu 3,200 kronor, således en förhöjning af 20 procent; kommendörkaptenen af andra klassen skulle bibehållas vid sin förutvarande pension af 2,000 kronor; kaptenen i högsta lönegraden hade förut 1,628 kronor och få nu 2,240 kronor, hvilket utgör en förhöjning af 37½ procent; kaptenen i lägsta lönegraden hade enligt nämnda cirkulär 1,520 kronor och få nu i pension 1,440 kronor, således 5 procent mindre än förut; löjtnanterne i högsta lönegraden hade förut i pension 1,008 kronor, men få nu 1,000 och lida således en minskning af ej fullt 1 procent. Detta vid flottan. Hvad armén beträffar, hafva öfverstelöjtnanter och förste majorer vid värfvade armén hittills haft 2,250 kronor pension, men skulle enligt nu föreslagna grunder erhålla 3,200 kronor, således en tillökning af 42 procent; öfverstelöjtnanter och förste majorer vid den öfriga armén samt andre majorer vid värfvade regementena, som förut i pension åtnjoto 2,000 kronor, skulle nu erhålla 3,200 kronor, således en förhöjning af 60 procent; andre och tredje majorer vid icke-värfvade regementen, som förut hade 1,500 kronors pension, skulle nu få 2,800 kronor, hvilket utgör en förhöjning af 86 procent; förste kaptenen vid värfvade armén, som förut uppburo 1,500 kronors pension, skulle nu erhålla 2,240 kronor eller en förhöjning af 49 procent; kompanicheferne och äldste kaptenerne, som förr fingo endast 1,000 kronor, skulle nu erhålla 2,240 kronor, således en förhöjning af 124 procent; öfrige kaptenen 1,440 kronor, eller en förhöjning af 60 procent; förste löjtnanterne, som förut uppburo 600 kronor, skulle nu få 1,000 kronor eller 66 procents förhöjning, samt fanjunkare, som förut fingo 400 kronor, nu 870 kronor eller förhöjning af 117 procent.

Af dessa uppgifter visar det sig, att enligt de grunder, som nu föreslagits, komma arméns officerare att erhålla betydligt högre pensioner än flottans officerare genom det i fjor för dem antagna pensioneringsförslaget. Då flottans officerare fått så obetydlig förhöjning i pensioner emot arméns, så kan det väl icke vara skäl att på samma gång man gifver arméns officerare från 42 till öfver 100 procent förhöjning i deras nuvarande pensioner derjemte äfven lemna dem förmånen att få pension vid mycket tidigare ålder än officerarne vid flottan. Det är nemligen att märka, och detta bör hafva på frågan efter min åsigt ett afgjordt inflytande, att om en officer vid flottan afgår, får han full pension först efter 30 tjenstår och 55 lefnadsår. Samma stadgande anser jag äfven böra gälla för

Ang. pensioneringen af arméns befäl och underbefäl.
(Forts.)

arméns officerare. En officer vid flottan, som tager afsked vid uppnådda 50 lefnadsår och efter 30 års tjenstetid, har derjemte blott rätt att uppbära i pension från amiralitetskrigsmanskassan 75 procent af den pension från samma kassa, som honom först vid 55 år från samma kassa kan tillkomma eller med andra ord ungefär hälften af hela pensionen. Jag föreslår nu, att kompaniofficerare samt underofficerare och spel vid uppnådda 50 lefnadsår och efter 30 års tjenstetid, men underofficerare vid värfvad garnisonsregemente eller fortifikationen vid 50 lefnads- och 25 tjensteår skola vid afskedstagandet erhålla 75 procent af den pension och fyllnadspension dem vid 55 lefnadsår skulle tillkomma, hvilken lägre pension skulle utgå intill fyllda 55 år, detta derföre att, under det pensionen från amiralitetskrigsmanskassan utgör $\frac{2}{3}$ af pensionen i dess helhet och fyllnadspensionen deremot endast en tredjedel, någon bestämd gräns mellan pension och fyllnadspension i fråga om arméns officerare icke kan uppdragas. Ty man vet icke, huru stor del af pensionen i dess helhet kan komma att bestridas af arméns pensionskassa; möjligen kan det blifva $\frac{1}{4}$ af pensionsafgifterna, möjligen också mindre.

Följaktligen skulle en officer vid flottan, som afgår vid 50 år, icke erhålla mer än hälften eller 40 procent af hela pensionen. intilldess han fyller 55 år. Detta motsvarar nemligen två tredjedelar af hela det pensionsbelopp, som skulle honom tillkomma från amiralitetskrigsmanskassan, då pensionen beräknas till $53\frac{1}{3}$ procent och fyllnadspensionen till $26\frac{2}{3}$ procent af pensionen, 80 procent af lönen. Enligt det af mig framställda förslaget skulle deremot de officerare vid armén, som ega rätt taga afsked vid 50 år, erhålla intill 55 år 75 procent af såväl pension som fyllnadspensionen, eller 60 procent af hela sin lön och med afdrag af pensionsafgiften 56 procent af lönen, hvarigenom pensionsförmånerna gestalta sig så, att t. ex. en kapten vid flottan i högsta graden, som tager afsked vid 50 år, erhåller under fem år en pension af 1.112 kronor, med vid fyllda 55 år 1,493 kronor, utan rätt till vidare förhöjning. Vid armén åter skulle, enligt mitt förslag, en pensionsberättigad officer af samma grad erhålla vid 50 års ålder 1,680 kronor eller 60 procent mer än nu: vid 55 år skulle han erhålla full pension eller 2,240 kronor, eller 1,247 kronor mer än nu. Häraf följer, att den senare pensionstagaren erhåller i förra fallet eller vid 50 år 51 procent och i senare fallet eller vid 55 år 50 procent mer än sjöofficerarne. Jag hoppas och tror att ingen skall anse att man på något sätt vägrat att bereda landtarméns officerare alla de fördelar, som de billigtvis kunna fordra. då man, på samma gång man lemnat dem full frihet att afgå vid 50 år, om de icke ha lust att längre qvarstanna i tjensten, dock äfven medgifvit dem rätt att vid uppnådda 55 års ålder komma i åtnjutande af fyllnadspension. Dessa fördelar äro så ofantligt stora, att jag skulle tro att ingen pensionstagare skulle vilja motsätta sig deras antagande. Om någon skulle tro att pen-

sionstagare i allmänhet blifva mycket gamla, så ber jag få upplysa, att, enligt en i krigsakademiens tidskrift nyligen meddelad redogörelse för medelåldern för nu lefvande kaptener och ryttmästare, de äldste af dem äro 56 år och medelåldern inom hela armén för samma personer 45 år. Då nu Kongl. Maj:t i sin proposition säger: »vid nu anställd undersökning rörande den faktiska afgang, som under loppet af tio år tillbaka egt rum, har det visat sig, att de, hvilka före pensionsåldern efter ansökning afgått, utgjort omkring en tredjedel af hela antalet afskedstagande», så skulle naturligtvis deraf följa, att under förutsättning om samma proportion för afgang, hvilken dock i allo kan antagas blifva större hädanefter, i anseende till de högre pensionerna, så skulle pensionsåldern helt säkert för de officerare som falla inom denna kategori, infalla emellan 52 och 54 året.

Ang. pensioneringen af arméns befäl och underbefäl.
(Forts.)

På grund af hvad jag nu haft äran anförä, yrkar jag bifall till andra punkten. Men jag ber att få tillägga något om öfriga deri föreslagna ändringar.

Som Herrarne behagade finna, har jag i min reservation nedflyttat åtskilligt från hvad som hos Utskottet finnes under 1:sta mom. och satt detta som tillägg till mom. c); äfvenså har jag till mom. c) i mitt förslag uppflyttat allt som i Kongl. Maj:ts proposition förekommer under mom. d). Men i sammanhang härmed har jag i sistnämnda mom. c) föreslagit: »dock ega kompaniofficerare samt underofficerare och spel vid uppnådda 50 lefnadsår och efter 30 års tjenstetid, men underofficerare vid värfvad garnisonsregemente eller fortifikation vid 50 lefnads- och 25 tjensteår, att, derest de till arméns pensionskassa erlagt stadgade afgifter, vid afskedstagande erhålla 75 procent af den pension och fyllnadspension, dem vid 55 lefnadsår skulle tillkomma, hvilken lägre pension utgår intill fyllda 55 år, hvarefter den pensionstagande, om han fortfarande erlagt pensionsavgift, är berättigad åtnjuta den pension, honom bort, om han qvarstått i tjensten, vid den tiden tillfalla.» Vidare har jag från Utskottets mom. c) till mom. b) i mitt förslag uppflyttat regementssallmästare, bataljonsläkare samt bataljonsveterinärer, squadronshästläkare och hofslagare.

Anledningen till denna omflyttning torde jag med några ord få vidröra. Sistlidna är föreslog Kongl. Maj:t att regementsläkare icke skulle få pension för än vid uppnådda 65 lefnadsår. I år har Kongl. Maj:t nedflyttat denna ålder till 60 år. Mot detta har jag ingen-ting att anmärka. Men då jag tror, att det i allmänhet är lika ansträngande att vara regementsläkare som bataljonsläkare, och då i de flesta fall behovet af regementsläkare fylles från bataljonsläkare-personalen, så synes det mig vara origtigt, om den sistnämnde, som ju kan avancera till regementsläkare, skulle erhålla rätt till tidigare pension än regementsläkarne. Hvad regementssallmästaren beträffar, tycker jag, att han icke bör kunna blifva öfverårig tidigare än regementsintendenten, och samma förhållande är med rege-

Ang. pensionering af arméns befäl och underbefäl.
(Forts.)

mements- och bataljonsveterinären, squadronshästläkare och hofslagare. Det lärer väl icke heller vara mindre påkostande att vara eller fordra mindre kunskaper att blifva squadronsveterinär än bataljonsveterinär och den förre befordras icke fortare än den senare, hvilken väl i de flesta fall blifver regementsveterinär. Det torde icke behöfva ordas vidare till försvar för den förflyttning, jag i dessa hänseenden vidtagit.

På grund af hvad jag sålunda anført, hemställer jag, att Kamraren måtte afslå Utskottets förslag i denna punkt och i stället antaga den förändrade lydelse deraf jag i min reservation föreslagit. För att för öfrigt visa, att det är min verkliga mening, att desse personer skola bort ur tjensten vid 55 års ålder, torde jag böra här dessutom påpeka, att jag till 7 punkten föreslagit det tillägget att kompaniofficer, underofficer eller spel, som uppnått en ålder af 55 år, samt annan löntagare, som med tre år öfverskridit den för rätt till pension med fyllnadspension i den tjenst, han innehar, stadgade lefnadsålder, skall, så snart han jemväl uppfyllt de villkor, som för erhållande af de tjensten åtföljande pensioner eljest äro föreskrifna, vara skyldig att med pension och fyllnadspension afgå.

Herr Friherre Lejonhufvud: Jag anser mig till en början böra nämna, att denna fråga på intet vis rör mig personligen. Min pension är nemligen för länge sedan bestämd, hvarför hvarken de i år eller i fjor framställda förslagen, rörande pensioneringen af arméns och flottans befäl och underbefäl, kunna beröra mig.

Hvad nu den ifrågavarande punkten och den af Herr Jöns Rundbäck deri föreslagna förändring beträffar, vill jag gerna medgifva, att det varit önskvärdt att man kunnat få arméns pensionering i allo likställd med pensioneringen vid flottan. I den komité, som för halftannat år sedan tillsattes af Kongl. Maj:t för ordnande af arméns pensionsväsende, och hvari jag varit ledamot, togs denna sak äfven i allvarligt öfvervägande, och man försökte, att, om möjligt var, få alla pensionsförhållanden vid armén och flottan likställda. Men någon möjlighet derför förefans icke. Betraktar jag saken endast från löntagarnes sida, så finner jag Herr Rundbäckes förslag ingalunda oantagligt; jag skulle tvärtom, om jag finge taga hänsyn blott till deras fördel, gerna kunna vara med derom. Men betraktar jag saken från statens synpunkt, och således fäster mig vid arméns krigsduglighet, måste jag för min del bestämdt afstyrka den uppflyttning af pensionsåldern för officerarne och underofficerarne han föreslagit.

Herr Jöns Rundbäck utgick naturligtvis, fastän han minst höll sig dervid, från den förutsättningen, att befälet och underbefälet vid 55 års ålder skulle vara lika tjenstbara vid armén som vid flottan. Mine Herrar, detta är icke någon ny fråga, den har redan för tiotal år sedan varit föremål för utredning och undersökning. Men man har dervid alltid kommit till det resultat, att det för kaptenar

subalternofficerare och underofficerare vid armén icke låte sig göra att utsträcka pensionsåldern till 55 år. Vi måste nemligen komma ihåg, att kompani- och subalternofficerare samt underofficerare i synnerhet i krigstid äro högst ansträngda. De icke blott äro skyldige att följa manskapet under alla marscher, i alla väder och vindar, att bivakera med det och att dela med det ljuft och leddt, de måste äfven under framryckandet i den brutna mark, hvaruti striderna i våra dagar så gerna fästa sig, ej endast medfölja manskapet i marschen framåt, utan derunder alltjemt förflytta sig längs slaglinjen från den ena flygeln till den andra af sin trupp. Och då marschen och striden för dagen äro slutade, måste de sysselsätta sig med manskapets ekonomi och förplägning med mera dylikt. Deras strängningar äro således betydligt större än manskapets. Då de derjemte mången gång kanske icke erhålla annan föda än manskapet — ty det finnes för dem i krigstid oftast ingen möjlighet att lefva af annat än dagportioner — hafva de sålunda inga fördelar framför manskapet i det afseende, hvarom nu är fråga. Man torde för den skull till och med kunna säga, att redan den nu föreslagna pensionsåldern är för hög. Vi anse ju, att soldaten vid 40 års ålder hunnit gränsen för sin krigsdugliga ålder, och ofta upprepas, att en bland indelningsverkets största olägenheter är, att den indelte soldaten tjänar utöfver denna ålder. Huru skall man då kunna tro, att befälet, sedan det öfverskridit 50 års ålder, skall kunna bibehålla de krafter och den vigör, som för det äro nödvändiga. Möjligen kan det vara förhållandet med en och annan, men icke i regeln. Bland oss här församlade är en stor del som redan öfverskridit denna ålder, och vi få väl erkänna, att vi, fastän vi i öfrigt kunna vara friska, äro i afseende på krafter och vigör i tillbakagående, och att vi i det afseendet icke äro sådane vi voro vid 30 à 40 års ålder. Vi äro ej längre så oömma och okänsliga att vi utan men skulle kunna uthärda alla fältlifvets vedermödor med ty åtföljande köld och svält o. d. Man kan invända, att regementsofficerare ansetts kunna afbida en högre pensionsålder. Detta är visserligen sant. Men härvid bör märkas, dels att till regementsofficerare icke befordras andra personer än sådana som ha full vigör, dels att desse officerare äro beridne, hvilken senare omständighet i ej oväsentlig grad gör deras tjenstgöring mindre ansträngande. Jemför man åter flottans officerare med arméns, så måste man komma ihåg, att, om ock de förre under fred äro mer ansträngda än officerarne vid armén, förhållandet är alldeles motsatt i krigstid. Sjöofficeren befinner sig då så att säga i eget hus och åtnjuter dervid fördelen af god och regelbunden föda, får vanligen hvila under tak samt ombyta kläder, då så erfordras, o. s. v. Sådant står deremot ej alltid arméns officer och underofficer till buds under ett fälttåg, och huru tro Herrarne att de skulle mått under en kampanj en sådan vår som den vi i år haft?

Vidare framhöll Herr Jöns Rundbäck hurusom, vid jemförelse

Ang. pensioneringen af arméns befäl och underbefäl.

(Forts.)

*Ang. pensions-
neringen af ar-
méns befäl och
underbefäl.*

(Forts.)

mellan flottans och arméns officerare, tillväxten i pensionsbeloppen vore större för de förre än för de senare. Detta har sin grund deri, att flottans pensionskassa är relativt rikare än arméns. Anledningen härtill åter är den, att för etthundra år sedan en svensk konung för att utrota det ogräs, som uppväxt med de s. k. tjensteackorderna, ålade arméns pensionskassa att inlösa dessa ackorder, hvilket förorsakade kassan en uppoffring af flera hundra tusende riksdaler, som sedermera aldrig kunnat ersättas, ehuru det nyss nämnda ogräset ingalunda upprycktes, utan några årtionden derefter åter uppväxte. Men det kan icke vara rätt att låta den nu varande befäls-generationen uppbära följderna deraf, att för etthundra år sedan deras företrädare beröfvades en tillgång, som, om den fått behållas, skulle ha satt kassans nu lefvande medlemmar i tillfälle att sjelfve bereda sig sin pension.

Herr Jöns Rundbäck ansåg äfven, att, om ock en officer vid 50 till 53 års ålder icke må anses lämplig för tjenstgöring i fält, han likväl borde kunna användas vid åtskilliga andra bestyr inom armén. Talaren afsåg sannolikt härmed, att desse officerare skulle sysselsättas vid depôtterna. Men tjenstgöringen vid depôtterna är numera af den ansträngande beskaffenhet, att det icke anses lämpligt att dertill använda endast äldre officerare. För öfrigt kan man icke alltid dit kommendera de officerare, som äro äldst i armén, emedan sådana kommenderingar tagas ur det regemente, hvars depôt skall bildas. I alla händelser kan det ingalunda vara fördelaktigt att hibeåhålla »gubbar», såsom Herr Rundbäck uttryckte sig, i krigstjensten. Sådant kan dock för närvarande icke undvikas, i följd af det dåliga pensionsväsendet. De äldre officerarne nödgas nemligen, så länge det nu varande ogynsamma förhållandet mellan lön och pension eger rum, för sin ekonomiska utkomst qvarstå i tjensten. Vi minnas ju, hurusom det i fjor talades om pensionsberättigade officerare, som endast gingo och väntade på pensionernas förhöjande för att taga afsked.

Herr Rundbäck har slutligen uppflyttat pensionsåldern för, bland andre, bataljonsläkarne, under förmenande att desse mycket väl kunde tjenstgöra lika länge som regementsläkarne. Med hänvisande till det i statsrådsprotokollet anförda yttrande i ämnet af öfverfältläkaren ber jag endast att i ett afseende få påpeka skilnaden mellan tjenstgöringen för en regements- och för en bataljonsläkare. I krigstid begagnas nemligen dels stora fasta sjukhus, hvilkas vård uppdragas åt regementsläkaren, dels anordnas i ambulatoriska sjukhus en rörlig sjukvård på sjelfva fältet, hvars upprätthållande är öfverlemnadt åt bataljonsläkaren. Att under sådana förhållanden den senares tjenstgöring måste vara långt mera ansträngande än regementsläkarens och i följd deraf pensionsåldern för honom äfven böra sättas tidigare än för regementsläkaren synes mig icke kunna bestridas.

Jemväl bataljonsveterinärer, sqvadronshästläkare och hofslagare

har Herr Rundbäck velat uppflytta till en högre pensionsålder. Huruvida en dylik uppflyttning kan anses lämplig tillåter jag mig icke att bedöma, utan öfverlemnar detta åt personer mera hemmastadda än jag rörande detta fack.

Ang. pensioneringen af arméns befall och underbefäl.
(Forts.)

På grund af hvad jag nu yttrat hemställer jag om bifall till Utskottets i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts proposition framtälda förslag i denna punkt.

Herr Nils Pettersson: Såsom sjelf varande motionär rörande frågan om statens pensionering af dess embets- och tjenstemän, kan jag icke stillatigande låta det föreliggande förslaget till arméns befalls och underbefalls pensionering gå mig förbi. Jag är naturligtvis icke belåten med grunderna för detta förslag; men mer än väl in-seende, att min åsigt i denna fråga icke skall vinna gehör inom Riksdagen, får jag väl taga saken sådan den är och endast söka se till hvilket beslut under sådana förhållanden må vara bäst att fatta. Jag har naturligtvis föreställt mig, att det skulle vara fördelaktigast både för staten och tjenstemännen, om de senare ålades att något mer tänka på sin ekonomiska framtid än hvad förhållandet kan blifva, om man antager ett sådant pensioneringssystem som detta, så att staten endast lemnade bidrag till tjenstemännens pensionering, men pensioneringen i hufvudsak blefve tjenstemännens ensak. Detta vore enligt min tanke att gå i den rätta riktningen. Men då mina åsikter härutinnan icke lyckats vinna gehör, får jag se till hvad som för tillfället är att göra. Jag kan då icke neka, att Herr Jöns Rundbäck's reservation synes mig betydligt bättre och mera rättvis än regeringens förslag. Visserligen vill jag icke påstå att 75 procent af lönen i pension är för mycket; men om det skall vara någon princip i pensionsfrågan, så tycker jag att såsom grund för pensioneringen borde läggas det sammanslagna lönebeloppet för hela tjenstetiden, ej den sist innehafda lönen. Genom att beräkna pensionen till 75 procent af medeltalet af förstnämnda summan och antalet tjensteår, tror jag att man skulle komma till ett mera rättvist resultat. Men att en tjensteman, som kommit till högre tjenst med åtföljande högre lön och der verkat endast i två års tid, skall få beräkna pension med 75 procent af den högre lönen, finner jag för min del vara orätt. För resten är det en betydlig skilnad i lefnadskostnader, i fall en tjensteman är i effektiv tjenstgöring eller icke. I senare fallet äro naturligtvis omkostnaderna mindre. För öfrigt, om också en person är pensionär, behöfver han väl derfor ej vara så utlefvad, att han ingenting kan uträtta till fromma för sin ekonomi.

Med afseende å pensionsåldern, tycker jag, att det är väl mycket begärddt, att en person vid 50 års ålder skall försättas ur verksamhet och få pension. Huru mycket man än må predika om lämpligheten och nödvändigheten af en sådan anordning med afseende å armébefälet, så känner jag mig ändå ej öfvertygad om rättigheten

Ang. pensioneringen af arméns befäl och underbefäl.
(Forts.)

här af. Sjelf har jag uppnått denna ålder af 50 år, men om någon sade, att jag vore oduglig för arbete, skulle jag deraf finna mig högst generad. Jag anser mig verkligen kunna försvara mig lika bra nu som t. ex. för tjugu år sedan. Hvad friherre Lejonhufvud i detta afseende anför, tror jag således ej böra tagas efter orden; och jag tror äfven att han sjelf skulle sköta ett befäl lika bra som någon annan, oaktadt han uppnått en ålder af 50 år. Om man också ej springer så lätt vid den åldern, så tror jag likväl att det icke ligger någon synnerlig vikt på den omständigheten; tvärtom går man långsamt, så går man så mycket säkrare fram.

Äfven om jag skulle hafva talat för döfva öron, har jag dock icke kunnat underlåta att framställa mina betänkligheter mot att sätta tjenstemän på pensionsstat vid 50 års ålder. Det är en allmän regel att en tjensteman, som åtnjuter pension af allmänna medel, icke får samtidigt uppbära annan aflöning af staten. En officer, som vid 50 års ålder får pension, måste således vara overksam, för att icke se sig beröfvad pensionsbeloppet. Sådant synes mig misshushållning med arbetskrafterna i landet.

Af hvad jag nu anför, torde vara klart, att jag icke är tillfredsstäld med Utskottets föreliggande förslag. Jag tycker att man åtminstone för närvarande kunde vara nöjd med hvad Herr Jöns Rundbäck föreslagit och förenar mig derföre med honom.

Grefve Björnstjerna: Jag är hufvudsakligen förekommen af min vän straxt bredvid. Jag börjar liksom han med att säga, att denna fråga icke det ringaste rör mig personligen, enär Utskottet i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts proposition föreslagit generalspensionerna till 6,000 kronor eller samma belopp, till hvilket de för närvarande utgå. Då jag således redan är berättigad att vid afskedstagande erhålla pension till enahanda belopp med det föreslagna, kan frågans utgång vara mig personligen likgiltig; icke så deremot om man betraktar saken ur fosterländsk synpunkt.

Den siste talaren började med en förklaring, att intet statsbidrag nu hade behöfts, om blott den der skyldigheten för vederbörande tjenstemän att pensionera sig sjelfve, hvarom han ofta talat, hade blifvit iakttagen. För min del tycker jag äfven, att detta pensioneringssätt vore särdeles enkelt och bra, om blott lönerna ställdes derefter. Men jag hemställer huruvida det skulle vara möjligt för t. ex. en underlöjtnant, som endast uppbär 600 kronor i årlig lön, att af dessa 600 kronor afsätta något belopp, tillräckligt för en blifvande pension. En talare här bakom mig, Herr C. A. Larsson, beräknade häromdagen värdet af de dagsverken, hvilka en till tjenstgöring inkallad beväringssyngling förlorar, till 2 kronor för hvarje dag. En vanlig kroppsarbetare har efter denna beräkning en inkomst af 730 kronor per år; en underlöjtnant deremot blott 600. Då man icke ålägger beväringssynglingen att afsätta något för sin pensionering, torde man således ännu mindre böra ålägga

underlöjtnanten, som — säga hvad man vill — likväl måste hafva större utgifter än dagakarlén, att göra besparingar af lönen i ändamål att derigenom sjelf bestrida sin pensionering. Går man till de högre befälsgraderna, möter man samma förhållande: lönerna äro äfven der ganska små mot hvad som för annat arbete betalas. Då talaren emellertid icke gjorde något yrkande, utan inskränkte sig till att beklaga att man ej lyssnat till hans förslag, torde jag icke behöfva vidare härom orda.

Ang. pensioneringen af arméns befäl och underbefäl.
(Forts.)

Samme talare ansåg, lika med Herr Jöns Rundbäck, att det vore för tidigt att börja pensioneringen vid 50 års ålder. Han trodde ej, att kompaniofficerarne äro vid den åldern för arbete odugliga. Nej, kompaniofficeren är visst icke oduglig till allmän nyttig sysselsättning vid 50 eller rättare vid 53 års ålder, tvärtom; men jag är fullkomligt öfvertygad att han då i allmänhet icke mera är lämplig att föra en tiraljörkedja i skog och mark eller att utstå ett fälttågs besvärigheter. Jag tror således icke att det vore lyckligt, om våra trupper skulle blifva anförda af officerare, hvilka — såsom talaren uttryckte sig — gå fram långsamt, men säkert. Det duger icke under nutidens krig att gå långsamt och säkert, man måste komma fram hastigt och säkert, i annat fall kommer man icke alls fram. Jag vill med afseende härå påminna om den bekanta tilldragelsen i sista kriget mellan Frankrike och Tyskland, då preussarne vid St Privat voro oförsigtige nog att dröja för länge på öppna fältet. Preussiska gardescorpsen förlorade då fjerdedelen af sitt manskap på fem minuter. Det är således nödvändigt att både trupp och befäl äro fullt rörliga och kraftfulla. En person som uppnått en ålder af 50 år besitter i regeln icke dessa egenskaper.

Det är vidare ganska stor skilnad mellan de förhållanden, hvarunder en landt- eller sjöofficer tjenstgör. Sjöofficeren står lugnt på sitt däck. För honom tages i främsta rummet sinnesnärvaro och skicklighet i anspråk, i mindre grad deremot kroppskrafterna, minst rörligheten. För landtofficeren åter måste dessa sist nämnda egenskaper i så hög grad anlitas, att de ofta icke stå bi.

Samme talare yttrade också, att han ansåge både sig sjelf och Friherre Lejonhufvud, ehuru båda öfver 50 år, dock både vara i full besittning af kroppskrafter och rörlighet. Hvad Friherre Lejonhufvud beträffar bevisar detta argument ingenting, ty Friherre Lejonhufvud är icke pliktig att afgå vid 50 års ålder; såsom general skall han först taga afsked vid fyllda 65 år. Denna skilnad mellan generalens och kompaniofficerens pensionsrätt är äfven fullt riktigt. Generalen skall hufvudsakligen verka med tanken, hans kroppsansträngning är deremot långt mindre än subalternens; han bör således kunna tjena längre än denne.

Jag anser således att allt hvad här af Utskottet och Kongl. Maj:t föreslagits icke allenast är fullkomligt riktigt, utan helt enkelt nödvändigt, så vidt armén skall hållas i tjenstbart skick.

Ang. pensioneringen af arméns befäl och underbefäl.
(Forts.)

Hvad slutligen några specialiteter i Herr Rundbäcks anförande beträffar, ber jag få fästa uppmärksamheten derå, att regementsstallmästaren, som, enär rekrytöfningarne alltid pågå under vintern, hela dagen måste stå i oeldadt ridhus, icke kan hålla ut särdeles länge. Det har också i sjelfva verket visat sig, att mycket få regementsstallmästare kunnat uthärda tjensten till 60 års ålder, utan måst derförinnan afgå.

Att äfven sqvadronsveterinärerne måste vara yngre och rörligare än regementsveterinärerne är tydligt. Regementsveterinärerne skola enligt instruktionen följa med regimentets stora tross, der depåten för de sjuka hästarne finnes, sqvadronsveterinärerne deremot skola följa de detacherade sqvadronerna och äro derföre långt mera ansträngde, hvarföre de äfven med skäl kunna hafva anspråk på, att förr pensioneras. Det är sant att regementsveterinärerne vanligen tagas från sqvadronsveterinärercorpsen, men om sqvadronsveterinär icke blifvit befördrad under den tid han duger, är det väl ej skäl att behålla honom längre i afvaktan på en möjligen blifvande befördran.

Huru vida det kan vara rättvist att arméns officerare skola betala högre pensionsavgift än flottans, lemna jag åt Herrarne sjelfve att afgöra. Mig förefaller det oförklarligt, hvarför den som gör tjenst till lands skall betala mera än den som gör tjenst till sjös; jag vill dock icke med denna fråga upptaga Herrarnes tid, utan yrkar nu endast bifall till Utskottets förslag.

Herr Carl Ifvarsson: Då jag till en början förklarar, att jag sluter mig till Herr Rundbäcks förslag, får jag tillika nämna att jag icke gör det derföre, att jag anser detta förslag fullt tillfredsställande, utan emedan jag icke vågar hoppas att något radikalare förslag går igenom. Detta borde dock kunna tillfredsställa alla, äfven dem som vilja gå ganska långt i liberalitet mot officerscorpsen.

För min del anser jag att man icke under närvarande förhållanden borde gå ens så långt, som Herr Jöns Rundbäck föreslagit. Den förhöjning i aflöning, som för ett par år sedan beviljades officerscorpsen vid armén, borde icke i och för sig berättiga till ökade pensioner, för så vidt det beror på staten att lemna bidrag dertill. Må vara att det är lämpligt att pensionerna höjas, då lönerna höjas; men deraf följer icke, att det är staten som bör vidkännas utgifterna för förhöjningen. Pensionen kan icke betraktas annorlunda än såsom en slags lön. Huru vida staten bör bidraga med högre belopp till pensioneringen, torde böra bero derpå huru vida officerarne få sig ökad tjenstgöringsskyldighet ålagd. Följaktligen anser jag att staten icke borde bidraga till pensionerna med högre belopp än för närvarande, intill dess man kommit i erfarenhet af huru vida genom en blifvande ny härorganisation ökad tjenstgöring blefve officerarne pålagd. Under närvarande förhållanden vet jag icke att så skett.

Följaktligen kan jag icke heller finna några grundade skäl, hvarföre staten nu skulle åtaga sig så stora utgifter för officerscorpsens pensionering som dem, hvilka skulle följa af ett bifall till vare sig Kongl. Maj:ts eller Utskottets eller till och med Herr Jöns Rundbäcks förslag. Jag skall icke längre upptaga Kammarrens tid med vidare yttrande i ämnet, ty jag antager att det föga gagnar, i synnerhet som Riksdagen nu är så långt framskriden och så mycket redan blifvit i saken ordadt. Herr Jöns Rundbäck har dessutom så utvecklat skälen för sin reservation, att något vidare icke behöfver i sådant hänseende tilläggas, och då jag för min del icke vill påyrka något radikalare än han föreslagit, ber jag endast få tillkännagifva, att jag ansluter mig till nyss nämnda reservation, som synes mig gå mer än tillräckligt långt i liberalitet mot officerscorpsen.

Ang. pensioneringen af arméns befäl och underbefäl.
(Forts.)

Herr Gumælius: Herr Talman! Jag tror mig visserligen på förhand temligen säkert veta hvilken utgång denna fråga kommer att få, och att hvad jag kommer att säga således icke kommer att något väga, men jag kan dock icke lemna en så vigtig och stor fråga utan en gensaga från min sida, då jag icke funnit mig belåten med det nu föreliggande förslaget.

Det är tre olika grupper förbund, som afgör frågans utgång. Ett par framstående talare på stockholmsbänken hafva båda börjat sina anföranden med att säga, att de personligen vore utan intresse i denna fråga. Jag antager, att de dermed velat säga dels att deras egen pensionering icke vore af utgången beroende, dels ock att de icke hade några närmare släktingar, hvilkas intresse vore beroende antingen direkt af att hastigare få motse afsked med pension eller indirekt af att den stora massan, som står framför dem, mera hastigt komme att afgå och bättra deras befordringstur. Men om ock dessa båda talare icke hafva några närmare anförvandter, som i detta hänseende kunna vänta sig någon fördel, så är det verkligen förhållandet, att en stor del af Riksdagens öfriga personal eger nära anförvandter, hvilka äro mer eller mindre intresserade deraf att pensionsåldern sättes så lågt som möjligt, och att afgången af officerare nu med ens blir så stor, som man möjligtvis kan tänka sig. Det vore då mer än menskligt att af denna stora grupp inom Riksdagen, som är, om ock icke för sina egna personer, likväl för sina närmaste lifligt intresserad af en snar lösning af denna anslagsfråga med lägsta möjliga afskedsålder, begära att kraftigt arbeta för besparing af statens medel i detta fall. Inom Riksdagen finnes vidare ett ganska stort antal ledamöter, som gjort sig till regel, att, då det gäller att välja mellan ett högre och lägre anslag, vötera för det högre, om icke allt för talande skäl någon gång undantagsvis förekomma för det lägre. Och slutligen tycker jag mig märka af åtskilliga tecken, att stämningen beträffande anslagsfrågor i allmänhet och särskildt i fråga om anslag under fjerde hufvudtiteln numera undergått en så stor ändring äfven hos dem, som annars pläga iakt-

Ang. pensions-
neringen af ar-
méns befäl och
underbefäl.

(Forts.)

taga mera sparsamhet, att man nu i riksdagens sista dagar har att vänta att Riksdagen, särskildt i afseende å sådana anslag, kommer att bifalla, så att säga, både likt och olik.

För min del får jag bekänna, att jag anser orimligt att för någon grupp af tjenstmän bestämma 50 års ålder såsom en normal pensionsålder, och att jag i detta afseende, åtminstone under närvarande förhållanden, bestämdt ansluter mig till Herr Jöns Rundbäcks förslag. Det är också erkänt, äfven af de talare, som här yttrat sig för pensionsålderns bestämmande till 50 år, att personerna i fråga visserligen i allmänhet duga till åtskilligt, ehuru de till äfven tyrs icke duga till »att springa». Men, äro de i allmänhet dugliga för andra värf, så kan det väl ifrågasättas, om denna ålder bör vara deras normala pensionsålder och om det icke kan vara tillräckligt att, såsom Herr Jöns Rundbäck föreslår, bestämma att den, som redan vid 50 års ålder vill afgå ur tjensten, skall få *afkortad* pension och då han uppnått 55 lefnadsår full pension.

Ett skäl, som i mina ögon väger tungt i denna fråga, är det att, äfven med bestämmande af pensionsåldern för ifrågavarande klass af tjenstemän till 55 år, kommer i och med pensionsstatens antagande en stor afgang i arméns befäl att ega rum. Jag, som icke älskar allt för stora ryckningar, allt för radikala omstörtningar af bestående förhållanden, anser att detta steg är något för starkt och att det åtminstone kan vara skäl att låta anstå ett eller annat år med pensionstidens bestämmande för denna tjenstemannagrupp till 50 år, så att, om jag så får säga, den första stora vårfloden nu finge gå öfver och sedan den andra komma efter litet längre fram, om man då anser nödigt att genom ytterligare nedsättning i pensionsåldern öka afgang.

Jag önskar för min del att denna fråga nu måtte erhålla sin lösning; men jag är icke så ifrig för denna lösning att jag vill hafva den till hvarje pris som helst, och det pris Utskottet föreslagit synes mig vara ett orimligt pris. Jag har redan antydtt, att jag lutar mera åt Herr Jöns Rundbäcks, än åt Utskottets förslag. Man har visserligen sagt, att en och annan detalj i Herr Rundbäcks förslag icke skulle vara fullt god. Nå väl, det kan ju i så fall ske en efterjemkning i förslagens detaljer. I hufvudsak synes mig emellertid Herr Rundbäcks förslag vara bättre, och jag får därför yrka bifall till detta förslag.

Herrar *Westerdal* och *Pehr Nilsson* i Vittjerf instämde med Herr Gumælius.

Herr Lyttkens: Vid den nu förevarande pensionsfrågan finnas flera omständigheter att taga i betraktande, och bland dem den nuvarande ställningen i arméns officeracorps. Inom armén finnes en mängd officerare, som i lång tid väntat på att den nya pensioneringen skall taga sin början och därför dröjt att taga afsked. Om

det nu blefve lag, att pensionsåldern inträdde vid 50 år, skulle säkerligen en sådan mängd officerare taga afsked, att det blefve nästan omöjligt att fylla de många uppkommande vakanserna, eller att, om sådant kunde ske, det åtminstone vore fara värdt att hela officerscorpsen blefve så ung, att den komme att sakna nödig erfarenhet. Det kan väl sägas att detta betyder mindre; officerarne kunde så småningom samla denna erfarenhet. Ja, det kan väl vara sant, så vida vi nemligen slippa krig, som vi väl skola hoppas; men i så fall är det icke heller någon fara med att ej gå så brådstörtadt till väga, utan kan det gerna då behållas officerare i tjenstgöring tills de uppnått 55 år. Enligt det nu föreliggande förslaget från Stats-Utskottet, är äfven inom de lägre graderna att förutse en kanske ej obetydlig afgang bland befälet, till följd deraf att de lägre officerarne enligt förslaget skulle efter afskedstagandet erhålla högre pension än de under sin tjenstgöring haft i lön. Alla officerare med 1,000 kronors löner eller derunder skulle nemligen efter afskedet få behålla hela lönen i pension, då de deremot under tjenstgöringstiden af lönen fått betala en del såsom pensionsavgift, denna del må nu komma att bestämmas till 4 eller 5 procent af lönen.

Om man t. ex. från en årlig lön af 1,000 kronor afdrager den procent, som enligt Utskottets förslag skall betalas till arméns pensionskassa, d. v. s. 50 kronor om året, så blir följdén deraf, att den, som en gång erhållit pension och således slipper betala några årliga pensionsavgifter, erhåller större årlig inkomst än han hade medan han ännu var i tjenstgöring.

På det skäl, som af en föregående talare, herr Gumælius, nyss anfördes, att genom antagande af ett sådant förslag, som det af Utskottet nu framlagda, skulle uppstå för stora ryckningar inom armén, kommer jag således för min del att yrka bifall till Herr Jöns Rundbäcks förslag, hvilket jag under nuvarande förhållanden anser vara det lämpligaste. Och skulle framdeles något ytterligare steg i den riktning, Utskottet nu föreslagit, behöfva tagas, går ju detta lätt för sig.

Det sätt för pensionerandet af arméns befäl, som Utskottet föreslagit, kan nog vara bra och fördelaktigt för de underordnade, emedan de derigenom komma att hastigare avancera, men för staten tror jag icke det är så synnerligt fördelaktigt, och kan således, som jag sagt, ej heller för min del godkänna detsamma.

Herr Jöns Pehrsson: Här kunde gerna tillämpas det gamla ordspråket, att det icke är värdt att tala om den snön, som föll i fjor. Då man dessutom ser, huru få som reserverat sig mot Utskottets förslag, är det ju nästan alldeles uppenbart att detta kommer att af Kamrarne antagas.

Detta kan likväl icke hindra mig från att till protokollet uttrycka den åsigten, att man genom antagande af Utskottets förslag, angående pensioneringen af arméns befäl och underbefäl, skulle göra

Ang. pensioneringen af arméns befäl och underbefäl.

(Forts.)

Ang. pensioneringen af arméns befäl och underbefäl.
(Forts.)

sig skyldig till det andra eller tredje misstaget i fråga om försvarsverkets ordnande. Det första och stora misstaget man begick, var då man reglerade lönerna för arméns befäl, utan att på samma gång äfven omorganisera sjelfva armén. Det var onekligen en rättvis åtgärd att icke uppskjuta med regleringen af lönerna, men om det var så klokt, lemnar jag derhän. Det skall nemligen komma att visa sig, och det har redan visat sig, att, sedan man reglerat lönerna för officerarne, motståndet mot försvarsfrågans lösning på det folkliga sätt, jag föreställt mig, skall blifva starkare än förut; och gifva vi nu officerarne äfven tillräckliga pensioner, blir motståndet väl ännu mera ökadt. Men, som jag sagt, jag lemnar detta derhän, emedan, som jag förut nämnt, det icke är värdt att nu tala om den snön, som föll i fjor.

Efter läsningen af Utskottets förslag kan jag ej annat än instämma med en talare på kalmarbänken deruti. att det ligger en oerhörd missaktning mot det kraftiga arbetet i Utskottets förslag så till vida, som Utskottet velat bestämma pensionerna till samma belopp som den sist innehafda lönen. Detta tror jag åtminstone icke vara en rättsprincip, som kan uppmuntra det kraftiga arbetets män. Utan att nu vidlyftigare orda härom, vill jag dock fästa uppmärksamheten på ett yttrande af en ärad talare på stockholmsbänken, att generaler icke kunde vid afskedstagandet erhålla pension förr än vid 65 års ålder. Om så är, så måtte dessa herrars tjenstgöring sannerligen icke vara så ansträngande, icke ens så ansträngande som t. ex. kompanichefernes. Men pensionen skulle ändå blifva många gånger större. Jag måste dock bekänna att det förefaller mig litet kuriöst att icke generalerne skulle behöfva åtminstone lika stor arbetsförmåga som kompanicheferne.

Låtom oss nu emellertid icke genom att bifalla Utskottets förslag begå det andra eller tredje stora misstaget i försvarsfrågan. Må hända skall Kongl. Maj:ts regering sjelf i en framtid inse att förslaget varit ett misstag. Men jag åtminstone vill icke, att Kongl. Maj:ts regering skulle utsättas för det obehaget, att de missnöjde officerarne med sina klagomål då skulle komma att vända sig mot regeringen. Vi hafva ju nyss haft ett talande bevis på huru det kan gestalta sig, om regeringen söker tolka rättvisan på ett sätt, som, efter vårt ringa begrepp, är det rätta; och detta kan ju hända än en gång.

Jag har med det sagda endast åsyftat att få till protokollet antecknad, att man enligt min tanke — jag upprepar det å nyo — begär ett andra eller tredje stora misstag, om man beslutar i denna sak annat än i sammanhang med försvarsfrågans slutliga afgörande. Men då jag icke kan se någon utväg för regeringen och Riksdagen att undslippa det förfärliga skrik, som skulle uppstå i landet, om frågan ännu en tid undanskötes, kommer jag för min del att rösta för Herr Jöns Rundbäcks förslag.

Herr Liss Olof Larsson: Jag har begärt ordet hufvudsakligen för att tillkännagifva att jag vid en blifvande votering kommer att rösta för Herr Jöns Rundbäcks förslag i denna punkt. Jag har icke låtit anteckna mig såsom reservant mot Utskottets betänkande af det skäl, att jag icke var närvarande i Utskottet vid det tillfälle, då betänkandet slutligen justerades.

Ang. pensioneringen af arméns befäl och underbefäl.

(Forts.)

Jag skall icke länge taga Kammarens uppmärksamhet i anspråk för denna gång, ehuru jag framdeles torde få anledning dertill. Men det är likväl en omständighet, som jag anser mig böra fästa uppmärksamheten på. I förbigående skall jag bedja att få nämna, att, ehuru icke många af Stats-Utskottets ledamöter reserverat sig mot Utskottets beslut, beslutet likväl tillkommit genom den förseglade sedeln. Orsaken dertill, att icke flera låtit anteckna sig såsom reservanter, förmodar jag är densamma som den, enligt hvad jag nyss nämnde, varit för mig, nemligen att de ledamöter, som hade en från majoriteten skiljaktig åsigt, icke voro i Utskottet närvarande, då betänkandet slutligen justerades.

Den omständighet, jag velat påpeka, är att, då Kongl. Maj:ts förslag angående pensioneringen af arméns befäl förra riksdagen förelåg, Riksdagen svarade, att den då icke kunde antaga förslaget, emedan Riksdagen ansåg, att, då arméns officerare fått sina löner så betydligt förhöjda, de äfven borde i betydligare mån, än Kongl. Maj:t då föreslagit, sjelfva bidra till pensioneringen, och statens hjälp sålunda icke i så hög grad för detta ändamål anlitas. Mot detta Utskottets vid förra riksdagen afgifna betänkande funnos inga reservationer afgifna utom af Herr Carl Ifvarsson, som ansåg att statens tillskott icke borde blifva större än det, som nu finnes i staten uppfördt för pensioneringen, och fyra af Första Kammarens ledamöter, deraf en ville bifalla det af Kongl. Maj:t då framlagda förslaget, och tre som icke voro nöjda med Utskottets motivering. I motiveringen till nämnda betänkande heter det: »af hvad sålunda blifvit anfördt framgår, att Utskottet icke kunnat den Kongl. propositionen understödja och att, då en förbättrad pensionering af arméns befäl synes behöflig, denna, enligt Utskottets åsigt, icke bör, på sätt nu af Kongl. Maj:t blifvit ifrågasatt, grundas på statens mellankomst, utan i vidsträcktare mån beredas genom förhöjning i delegarnes bidrag.»

Sådant var Stats-Utskottets förslag vid sista riksdagen, och detta förslag blef äfven bifallet af Andra Kammaren med en högst betydande majoritet.

Granskar man det nu föreliggande Kongl. förslaget och jemför det med det förslag, som i fjor förkastades, så skall man finna att skilnaden är högst ringa, och att Riksdagens då uttalade önskan icke vunnit mer än ett högst ringa afseende. Kongl. Maj:ts förslag var då, såsom Herrarne erinra sig, att officerarne skulle betala 3 procent af sin lön till pensionskassan för pensioneringens uppehälle. Nu har Kongl. Maj:t deremot föreslagit, att officerarne skola

Ang. pensionering af arméns befäl och underbefäl.
(Forts.)

betala 4 procent af pensionens belopp, och detta skulle, enligt hvad Kongl. Maj:t föreslagit och Utskottet tillstyrkt, utgå med 80 procent af lörens belopp, så vida densamma understiger 6,000 kronor. En officer, hvilken har 2,000 kronor i lön, skulle således enligt Kongl. Maj:ts förslag vid förra årets riksdag betala i pensionsafgift 3 procent af samma lönebelopp, eller 60 kronor om året. Nu skulle han deremot, enligt Kongl. Maj:ts förslag till denna Riksdag, betala 4 procent af pensionens belopp. När då pensionen skall utgöra 80 procent af lönen, 2,000 kronor, så blir pensionen 1,600 kronor och pensionsafgiften i följd deraf 64 kronor, hvilket belopp med endast 4 kronor öfverskjuter det belopp, som pensionstagaren skolat betala enligt Kongl. Maj:ts förslag vid förra årets riksdag. Då sistlidna års riksdag emellertid godkände Stats-Utskottets i frågan afgifna betänkande, der det heter, att Utskottet icke kunnat godkänna ett förslag, der statens mellankomst ifrågasattes i så betydlig mån, utan att det behöfliga beloppet borde genom tillskott af officerarne sjelfve anskaffas, så skulle jag icke tro, att, då Riksdagen så nyligen uttalat sig så kategoriskt i frågan, som framgår af hvad jag nyss uppläst, Kammaren nu kan vara färdig att för 4 (4) kronor, då det gäller en lön på 2,000 kronor, kasta öfver ända ett beslut, som Kammaren en gång förut med stor majoritet fattat. Jag tror att, huru man ser saken, man endast kan bifalla det nu framställda förslaget med det villkor, att pensionsåldern bestämmes till 55 år, i stället för af Kongl. Maj:t föreslagna 50 år. Man säger visserligen att officerare skulle blifva för gamla, om de måste tjena till 55 års ålder; men jag kan just icke finna att skilnaden mellan 50 och 55 år är så stor, att den bör utgöra något tillräckligt motiv för att uppställa en olikhet i pensionsåldern mellan officerare vid sjövapnet och landtarmén. I synnerhet som dertill kommer, att, enligt Kongl. Maj:ts förslag, tiden kan utsträckas till 53 år. Jag vill derföre för min del bifalla Herr Rundbäcks reservation, dels derföre att densamma är mera öfverensstämmande med Kammarens beslut vid sista riksdagen och dels, samt hufvudsakligen, derföre att jag från rättvisans ståndpunkt tror att man bör bibehålla likställighet i nu förevarande afseende mellan officerarne, de må tillhöra flottan eller landtarmén. Kongl. Maj:t hade nemligen i fjor föreslagit Riksdagen att något olika löner skulle bestämmas för arméns och flottans officerare, men Riksdagen beslöt att dessa skulle blifva lika för båda vapnen, och motivet dertill var, att man ville hafva en absolut likställighet mellan officerarne vid de båda vapnen. Jag kan således icke föreställa mig att Kammaren redan ett år derefter kan vara färdig att ingå på en sådan olikhet, som den nu föreslagna, i afseende på officerarnes pensionsrätt vid de båda vapnen. Jag åtminstone ämnar i det fallet ställa mig på den ståndpunkt, som förra årets Riksdag intog och som jemväl Herr Jöns Rundbäck i sin reservation vidhållit, att samma pensionsbelopp och ålder för officerarne i samma grad vid båda vapnen böra vara lika. Om Ut-

skottet hade föreslagit bifall till Kongl. Maj:ts förslag i alla dess delar, utan någon förändring, så skulle jag hafva kunnat förstå meningen; ty då hade Utskottet haft något politiskt skäl för sitt tillvägagående, men nu kan jag icke förstå från hvilka grunder majoriteten inom Utskottet utgått, då den velat frångå det beslut, som Riksdagen förra året fattade, men ändock icke velat taga Kongl. Maj:ts förslag vid denna riksdag oförändradt, utan i fråga om pensionsavgiften höjt densamma från 4 till 5 procent, för att sälunda för staten genom officerarnes hjälp inbespara en utgift, uppgående enligt beräkning till 25,000 kronor. Detta är, efter min tanke, detsamma som om Utskottet endast ville att det skulle se ut, som om Utskottet icke ville antaga Kongl. Maj:ts förslag oförändradt, utan derföre föreslagit denna lilla nedprutning af 25,000 kronor i statens utgift för pensioneringen. Jag känner icke motiven för ett sådant handlingssätt, men jag får säga, att, om jag skulle välja mellan Utskottets förslag oförändradt och Kongl. Maj:ts förslag, så skulle jag rösta för Kongl. Maj:ts förslag i stället för Utskottets. Då har jag åtminstone i ett fall ställt mig på ståndpunkten af likställighet mellan officerarne vid de två olika vapnen. Om man deremot antager Utskottets förslag, kan jag icke se annat än att man gör sig skyldig till ett haltande åt båda sidor; och det vill jag för min del icke vara med om.

Då jag nu, på de skäl jag anfört, yrkar bifall till Herr Rundbäcks reservation i denna punkt, så följer naturligtvis deraf, att jag äfven, då det blir fråga om den afgift, hvarmed officerarne sjelfva böra bidraga till pensioneringen, kommer att instämma med dem, som yrka att denna afgift måtte bestämmas till 4 procent af pensionen i stället för 5 procent, som Utskottet föreslagit; detta naturligtvis under förutsättning att pensionsåldern bestämmes lika för flottans och arméns officerare.

Jag yrkar afslag å Utskottets betänkande i den nu föreslagna punkten och bifall till Herr Rundbäcks reservation.

Herr Key: När man, som jag, förlidet år röstade för afslag å Kongl. Maj:ts då till Riksdagen framlagda förslag om pensionering af arméns befäl och underbefäl, men i år är beredd att bifalla Kongl. Maj:ts nu i samma sak afgifna proposition, i hvars behandling inom Utskottet jag dessutom deltagit, så torde det tillåtas mig att angifva några skäl för denna skenbara motsägelse.

Dessa skäl äro till en början och i korthet: dels att grunderna för pensioneringen blifvit väsentligen förändrade och dels att förhållandena i allmänhet undergått förändring. Men då jag nu ber att få förklara att jag ännar rösta för Utskottets förslag, så sker detta ingalunda, det påstår jag, derför att jag delar den eljest så oförfärade representantens från Sunnerbo fruktan för »det förfärliga skriket», som han nyss beklagade sig öfver, ty jag får upprigtigt bekänna, att jag icke funnit mig särdeles påverkad hvarken af de

Ang. pensioneringen af arméns befäl och underbefäl.

(Forts.)

Ang. pensioneringen af arméns befäl och underbefäl.

(Forts.)

kallblodigt tillkonstlade eller af de *varmhjertadt okonstlade* verop, som nu dagligen och ideligen upphävas, ömsom på vers, ömsom på prosa, öfver Andra Kammarens i dag fjorton dagar sedan fattade beslut i härordningsfrågan. Mina motiv äro helt andra. Det är nemligen påtagligt, att åldersförhållandena vid Sveriges officerscorpser mer och mer visat sig så omöjliga, att de för närvarande torde vara enstaka stående i hela världen. Man har talat så mycket om de 32 dagarne och att Sverige genom *dem* skulle ha fått sin sjelfständighet betryggad. Som sagdt, både på vers och prosa har detta uttalats. Men, mine Herrar, här föreligger en annan fråga. som i sjelfva verket lika mycket, ja, jag vågar påstå det, som *vida mera* inverkar på vår försvarsförmåga än någonsin dessa 32 dagar skulle hafva gjort.

Jag skall, för att bevisa detta, be att få uppläsa några siffror ur ett arbete, som bör ega vitsord, nemligen januarihäftet i år af Krigsakademiens handlingar och tidskrift. Ut i sagda januarihäfte finner man en högst intressant »tabell utvisande medelålder och medeltjenstetid inom olika grader af svenska arméns officerscorpser och grundad på förhållandet den 1 Januari 1877», deraf synes, bland annat, att medelåldern för ryttmästarne vid ett visst indelt kavalleriregemente är 50 år och för kaptener vid åtskilliga infanteriregementen 50, $50\frac{3}{10}$ och $50\frac{4}{10}$ år o. s. v. Medelåldern i löjtnantsgraden vid andra regementen finnes vara öfver 39 och närmare 40 år. När man läser dessa siffror, kan man väl då säga annat än att det är mycket illa bestäldt med vårt försvarsväsende? Hade jag i fjor sett denna tabell, så skulle jag helt visst hafva hyst stora, mycket stora betänkligheter vid att då rösta mot Kongl. Maj:ts förslag. Det kan väl icke förnekas, mine Herrar, att en armé, der medelåldern för löjtnantsgraden i vissa corpser är 39 à 40 år och för kaptensgraden 50 år, icke är någon *tjenstbar* armé.

Man må säga om Preussen hvad man behagar, man må i fråga om dess härordning känna sympati eller antipati; *en* sak kan dock icke bestridas, och den är att preussarne visat sig vara ett folk, som i vår tid förstår att slåss, som förstår att segra. Men hos *dem* har man helt andra åsigter om en armés tjenstbarhet, än hos oss. Det märkes ty värr allt för mycket att vi hafva haft en sextio-årig fred. Här anser man att det betyder ingenting, om generalerne äro unga och kaptenerna gamla. I Preussen deremot, mine Herrar, der har man gamla generaler och unga kaptener.

Det har visserligen i dag sagts, att det icke skulle vara någon så stor skilnad mellan 50 och 55 år. Men detta är icke förhållandet. Ty om så icke vore händelsen, då vore det ju icke heller någon stor skilnad mellan 55 och 60 år, mellan 60 och 65 o. s. v. Men på detta sätt — och raska åldringar kan man alltid framvisa såsom exempel, ehuru väl detta blir exempel på undantagen, icke på det normala — jag säger: på detta sätt kan man komma till de största orimligheter lika väl på det ena som på det andra hållet.

Hvad nu de olika förslagen beträffar, antingen om en inbetalning af fyra procent och en pensionsålder af 55 år, eller om en inbetalning af fem procent och en pensionsålder af 50 år, så tillstår jag att jag fäster långt mindre afseende vid inbetalningens belopp än vid arméns tjenstbarhet. För mig är tjenstbarheten vida viktigare. Jag har också derföre deltagit i Utskottets beslut, att inbetalningen skulle bestämmas till fem procent, men pensionsåldern, i enlighet med Kongl. Maj:ts förslag, till 50 år. Med anledning af Herr Jöns Rundbäcks yrkande att tjenstetiden skulle förlängas utöfver hvad Utskottet föreslagit, får jag således endast tillkännagifva att jag för min del icke kan annat än biträda Utskottets förslag.

Ang. pensioneringen af arméns befäl och underbefäl.

(Forts.)

För öfrigt, och efter som det är tillåtet att tala om betänkan- det i dess helhet, vill jag nämna, att äfven jag, ehuru af andra skäl än Herr Liss Olof Larsson, är af den åsigt att, om jag blefve försatt i nödvändighet att välja emellan antingen Herr Jöns Rundbäcks förslag sådant det ligger för oss i hans reservation, eller Kongl. Maj:ts förslag oförändradt, så, ehuru jag önskar framgång åt Utskottets förslag, emedan det är bättre i flere delar, skulle jag utan tvekan gifva Kongl. Maj:ts företrädet, enär jag anser detta åter vara ofantligt mycket bättre än Herr Rundbäcks.

Jag anhåller tills vidare om bifall till Utskottets förslag.

Häruti förenade sig Herrar *Malmberg* och *Adlersparre*.

Chefen för Kongl. Landtförsvarsdepartementet, Herr Statsrådet Weidenhielm: Redan i mitt anförande till statsrådsprotokollet den 30 December 1876 har jag angifvit de skäl, som föranledde mig att tillstyrka Kongl. Maj:t att, för vinnande af innevarande Riksdags bifall till en af billighet påkallad förhöjning af de arméns befäl och underbefäl tillkommande pensioner, bringa förslaget derom i närmaste öfverensstämmelse med det beslut, som angående pensioneringen af flottans befäl blef af sistlidne Riksdag antaget; och att denna uppfattning af frågans behandling varit den rätta, besannas af det betänkande som nu i ämnet afgifvits af Stats-Utskottet, hvars välvilliga tillmötesgående i denna arméns lifsfråga jag tacksamt erkänner.

Det är egentligen blott i en enda punkt som Utskottet afviker från Kongl. Maj:ts förslag, i en framställning, emot hvilken jag nödgas opponera mig, nemligen Utskottets tillstyrkan att befälet vid armén må åläggas att till pensionskassan årligen inbetala 5 procent af den pension som tillkommer dess innehafvande grad — eller en procent mera än hvad för flottans befäl är föreskrifvet. »Vidare äro så väl pensionsafgifterna som sammanlagda beloppen af pension och fyllnadspension lika med de för flottans befäl och underbefäl fastställda. Härvid har Utskottet ej kunnat förbise, att enligt förut gällande stadganden pensionerna vid flottan i allmänhet varit högre än vid armén, hvaremot nu armén i vissa grader skulle genom den tidigare pen-

Ang. pensions-
neringen af ar-
méns befäl och
underbefäl.

(Forts.)

sionsåldern komma i bättre ställning än flottan. Den väsentliga förbättring i pensioneringen, som sålunda skulle armébefälet beredas, synes skäligen böra föranleda ett mera verksamt deltagande från detta befäls sida i kostnaderna för dess pensionering. Förhöjningen uppgår för vissa grader ända till 100 procent och derutöfver, och det anspråket synes därför ej kunna anses obilligt, att pensionsafgiften, hvilken för närvarande utgör sex procent å det från arméns pensionskassa utgående beloppet, skulle ökas så, att den komme att utgöra fem procent af pensionen jemte fyllnadspensionen i stället för af Kongl. Maj:t föreslagna fyra procent.» Om man undersöker huru denna förhöjning i verkligheten skulle taga sig ut, så befinnes det att t. ex. en kompanichef, som hittills i pensionsafgift erlagt 36 kronor, skulle hädanefter få betala 112 kronor, en fanjunkare, som nu betalar 10 kronor 50 öre, skulle få en afgift af 43 kronor 50 öre, och andre sergeanterne eller furirerne skulle få vidkännas en förhöjning från 7 kronor 50 öre till 18 kronor.

Vid bemötandet af Utskottets motivering i sist nämnda hänseende ber jag till en början att få fästa uppmärksamheten på — hvad som redan blifvit af en talare på stockholmsbanken antydt — att den stora skilnaden, som förefinnes mellan amiralitetskrigsmanskassans och arméns pensionskassas tillgångar, alldeles icke har sin orsak i bristande inbetalningar från arméns befäls sida eller någon som helst vanvård af dess pensionskassa. Orsaken till denna skilnad, äfven berörd af den föregående talaren, torde jag med ett par sifferuppgifter böra ytterligare belysa. Arméns pensionskassa inrättades år 1756, och utbetalningen af pensioner från densamma tog sin början 1760. Då kunde pensionerna utbetalas till belopp fullt motsvarande den afskedstagandes sist innehafda lön; men redan år 1774 fick kassan, genom en Kongl. förordning, sig ålagdt att betala jemväl de afskedstagaren tillkommande ackordsbelopp, ett åliggande som för kassan under de närmast följande 19 åren medförde en extra utgift af icke mindre än 317,531 riksdaler banko, eller närmare $\frac{1}{2}$ million kronor. Derförutom fick kassan, i följd af den år 1804 genomförda realisationen af Riksgäldskontorets år 1789 utgifna kreditsedlar, vidkännas en effektiv minskning i sina tillgångar till belopp af 82,276 riksdaler banko. Dessa omständigheter torde en samt kunna förklara, att arméns pensionskassa redan sedan lång tid tillbaka måst anlita statens mellankomst och icke egt förmåga att tillväxa. Härtill kommer vidare, att på kassan tid efter annan inympats nya corpser med icke obetydligt antal befäl. Under allt detta har deremot amiralitetskrigsmanskassan, understödd af flottans reservstat, haft att glädja sig åt en förkofran nästan utan afbrott. Om arméns pensionskassa fått förblifva ostörd af de af mig nu omnämnda, för dess egentliga ändamål helt främmande tvångsutgifter, skulle den utan tvifvel icke heller behöft att för utbetalandet af nu ifrågasvarande pensioner taga statens hjälp i anspråk i vidsträcktare mån än som för amiralitetskrigsmanskassan varit behöfligt. Då emeller-

tid denna olikhet i de båda kassornas kapitalstyrka haft till följd, att flottans befäl under en längre tid fått uppbära vida högre pensioner än arméns, och man nu genom likställandet af pensionerna inom de båda vapnen vill rätta ett missförhållande, som länge tryckt arméns befäl, synes det mig icke vara följdriktigt handladt, om man på samma gång omintetgjorde denna likställighet medelst bestämmandet af en olika pensionsavgift vid flottan och vid armén.

Ang. pensioneringen af arméns befäl och underbefäl.
(Forts.)

Till detta, enligt min åsigt, i praktiskt afseende föga konsekventa förslag har Utskottet kommit på grund af den fördel, som skulle vara arméns officerare beredd genom deras tidigare pensionsålder. Jag ber dock Herrarne något eftersinna, hvem det egentligen är, som kommer i åtnjutande af denna fördel. Då lönen är 20 procent högre än pensionen, måste det naturligen för en tjänsteman i ekonomiskt afseende vara önskligt att så länge som möjligt få uppbära denna inkomst, äfven vid de år då han genom läkarebetyg kan visa, att han är oförmögen till tjänstens förrättande. Jag hyser därför, i strid mot Utskottet, den åsigten, att den utsträckta tjänsteåldern för flottans befäl är en *förmån*, som dess befäl åtnjuter framför arméns befäl. Den fördel, hvarom Utskottet här talar och som vinnes genom den tidigare pensionsåldern vid armén, afser deremot egentligen arméns vidmakthållande till sin tjenstgöringsförmåga och är således en fördel, som snarare staten än den enskilde tillgodonjuter. Jag kan derföre icke inse det rätta och billiga uti att, då man i statens intresse bestämt en tidigare afgang för befälet vid armén, och sålunda tidigare än hvad förhållandet är med flottans befäl frantagit dem en högre inkomst, på samma gång ålägger dem en större årlig afgift, än som för flottans befäl är föreskrifvet.

Jag anhåller att i öfrigt få instämma i hvad af ett par talare på stockholmsbänken här blifvit yttradt i afseende på den tidigare pensionsåldern vid armén. Jag är här vid lag till det mesta af dem förekommen; men jag kan icke underlåta att på det allra varmaste betona vigten af att för bibehållandet af arméns tjenstbarhet icke utsträcka befälets tjenstgöringsålder så långt, som för flottans befäl är stadgad. Tjenstgöringens olikhet inom båda vapnen kräfver helt naturligt en sådan skiljaktighet. Här har redan förut i detta afseende blifvit framhållet, hvilken stor rörelseförmåga man fordrar af det arméns befäl, som Kongl. Maj:t föreslagit skulle vara pensionsberättigadt vid 50 års ålder, nemligen kompaniofficers- och underofficersgraderna. Infanterivapnets närvarande taktik fordrar, så vidt kompaniet skall kunna i sin upplösta ordning väl ledas jemte alla dess afdelningar, en verklig spänstighet och kraft hos ledarnes lungor och muskelsystem, som sällan förefinnes hos mannen på andra sidan 50-talet. I Tyskland t. ex. äro dessa anspråk så långt drifna, att man till och med ansett sig böra göra kompaniofficerarne beridna. Flottans officerare inom samma grader behöfva icke utsträcka sin rörlighet längre än inom fartygets gränser. För att fortsätta jämförelsen, kunna flottans officerare, uttröttade efter stridens an-

Ang. pensioneringen af arméns befäl och underbefäl.

(Forts.)

strängningar, eller efter stridsöfningar under fredstid, omedelbart komma under tak, der de hafva tillfälle att vårda sin kropp efter alla sanitära regler, och mötas af ett välförsedt bord, en bäddad säng, under det armébefälet deremot kanske nödgas genast fortsätta marschen, utan att ens få sigte på den trossen åtföljande provianten, samt ofta på marken under bar himmel söka sitt hviloläger. Ett betydligt större anspråk på helsa och krafter måste sålunda ställas på detta armébefäl, om det skall kunna fullgöra sina skyldigheter, än på flottans befäl. Jag skulle naturligtvis af intresse för mina kamrater inom armén och för att bereda dem en fördel af hjertat manas att ingå på Herr Rundbäcks förslag, emedan detta förslag åt dem bereder en betydlig personel fördel, men jag återhåller derifrån af en heligare pligt, pligten att verka för arméns tjänstbarhet.

Man har sagt, att det skulle åstadkomma rubbning och ett farligt tryck inom armén om en sådan pensionsålder, som den föreslagna, nu blefve på en gång bestämd, derigenom att så många af befälet på en gång skulle taga afsked, att man icke skulle kunna få de lediga platserna tillsatta annat än med allt för unga officerare. Men jag vill lugna den värde talaren, som uttalade denna farhåga, dermed att det står i Kongl. Maj:ts skön att vid särskilda tillfällen tillåta en tjänsteman att fortfarande tjena qvar äfven efter den obligatoriska åldern för afskedstagandet. Det ligger således i Kongl. Maj:ts hand att bevara kontinuiteten inom officerscorpsen genom att insätta dugligt befäl på de viktiga platserna, för uppehållandet af det normala tillståndet, som talaren behagade yttra.

På grund af hvad jag nu anfört får jag hemställa om Kammarens bifall till Kongl. Maj:ts förslag. Det är otvifvelaktigt, mine Herrar, att en olika beskattning af arméns och flottans befäl skulle inom armén komma att uppfattas såsom en orättvisa och möjligen bland dem sprida missmod. Det är dock åt detta befäl, som vi måste anförtro ledningen af våra söners krigsbildning; det är åt detta befäl, som vi uppdragit att i första hand offra sina lif för fosterlandets försvar. Åt detta befäl viljen I ju, mine Herrar, bevilja understöd till en tarflig utkomst på deras ålderdom, utan att dervid fästa något villkor, som skulle kännas obilligt och tungt.

Herr Jöns Rundbäck: Jag får bekänna, att, om jag jemför min ställning till denna fråga nu och i fjor, så kan jag icke undgå att finna densamma något förändrad. Då kämpade jag ifrigt för genomdrifvande af förslaget angående pensionering af flottans officerare, och hade dervid stort medhåll från den sida, som i dag uppträder emot mig. Och dock är min åsigt angående frågan, i dess allmänhet sedd, fortfarande oförändrad. Jag kan lika öppet, som de bland de föregående talarne, hvilka inom armén och flottan innehafva ett högt befäl, försäkra att jag icke har någon enskild fördel att vid denna fråga bevaka, utan att jag vid mitt uppträdande ledes allenast af det varmaste intresse, att frågan måtte lösas till arméns

och till fosterlandets gagn och nytta. Och från den synpunkten hoppas jag att mina yttranden skola af en hvar utaf eder blifva bedömda, huru mycken brist än i öfrigt kan vidlåda dem.

Ang. pensioneringen af arméns befäl och underbefäl.

(Forts.)

Jag hoppas äfven att Herrarne icke måtte förhasta sig vid denna frågas afgörande, ty den handlar om en årlig statsutgift på 2,000,000 kronor, hvilket kapitaliseradt motsvarar 40,000,000 kronor; och vi uppoffra ofta lång tid med frågor, som kanske icke angå högre summor än 40 kronor. Jag är emellertid tacksam för det erkännande jag fått från statsrådsbänken, nemligen att mitt förslag icke innebär någon orättvisa emot arméns officerare. Men jag fruktar att de Herrar, som nu uppträdt emot mig och dervid åberopat faktiska förhållanden, antingen i någon mån missuppfattat dessa eller ock fäst sig vid sådana faktiska förhållanden, hvilka för frågans bedömande äro allenast af underordnad vikt. Hufvudsyftet med pensionsväsendet är naturligtvis, såsom regeringen också riktigt uppfattat detsamma, att sätta armén i större tjänstbarhet och på samma gång öka landets försvar. Och för ett skyndsamt ernående af detta mål är det väl som regeringens förslag redan nu framkommit och allmänt anses befogadt. Men jag tror äfven att en stor del af de omständigheter, hvilka åberopas till stöd för detsamma, äro af beskaffenhet att icke böra på frågans afgörande ega inflytande. Så t. ex. tror jag att man något öfverdrifver saken, då man talar om de stora kroppansträngningar, som arméns äldre befäl är underkastadt. Jag har förut tydligt bevisat, att arméns officerare i allmänhet icke blifva så gamla i tjensten, som Herrarne tro, och jag har grundat denna bevisning på de uppgifter, som Herr Key nyss åberopade. Men Herr Key refererade origtigt deras innehåll. Han sade att medelåldern för ryttmästare och kaptenar vore 56 år och för löjtnanter 40 år. Men så är icke förhållandet. Dessa siffror angifva icke ett medium utan i stället ett maximum af ålder inom de angifna tjänstegraderna. Medelåldern ställer sig betydligt lägre.

Vidare sade Herr Key, att det vore farligt att icke bifalla förslaget just nu, emedan i annat fall skulle officerarne icke blifva tjänstbara. Ja! men detta är icke alldeles öfverenstämmande med de åsikter han uttalade i fjor. Då yttrade han: »Att uppskjuta frågan ett eller annat år tror jag dock icke skall mycket förminska tjänstbarheten; ty så illa stäldt är det väl icke med arméns officerare och så gamla äro de i allmänhet icke, att det i någon väsentligare mån kan inverka på armébefälets tjenstduglighet, om en eller annan af dem får stanna qvar ett eller ett par år längre än annars skulle vara fallet» o. s. v. Och för resten tror jag att våra officerare hafva så pass corps d'esprit, att när de icke längre finna sig vara dugliga för tjensten, så taga de afsked och nöja sig med trefjerdedelar af pensionen och fyllnadspensionen tills de fyllt 55 år, då de ju få uppbära hela pensionen jemte fyllnadspensionen.

Ang. pensioneringen af arméns befäl och underbefäl.
(Forts.)

En talare erinrade, att staten tagit från arméns pensionkassa så stora fonder, att armén derföre icke kunnat pensionera sina officerare så högt som flottan sina. Häremt vill jag påpeka, att staten äfven förfogat öfver amiralitetskrigsmanskassans medel. Men arméns pensionkassa hade rätt att uppbära 10 procent af officersackord under en del af förra århundradet, och det var egentligen detta staten tog tillbaka. Vidare, vid senaste regleringen af arméns officerares löner, öfvertog staten betalningen af hela återstoden af den ackordsamorteringsfond, officerarne annars skulle inbetala, och denna summa uppgick till öfver en million. Således hafva de nu lefvande officerarne fått tillbaka en stor del af hvad staten tagit från arméns pensionskassa. Den klandrade åtgärden kan derföre icke betraktas såsom något stort ingrepp från statens sida uti pensionskassans angelägenheter.

Beträffande påståendet, att officerarne skulle vid 53 års ålder vara för gamla för att kunna sköta sin tjänst, så vågar jag påstå att man begick en stor orättvisa, om man icke erkände att veteranerna alltid spelat en vigtig roll, då fråga varit om att afgöra en batalj. I detta afseende behöfver jag blott hänvisa till krigshistorien. Jag tror derföre att det ännu kan vara nyttigt att hafva en och annan officer af omkring 55 års ålder qvar i ledet.

Hvad härefter vidkommer inbetalningsprocenten, så har den af Utskottet föreslagna förhöjningen från 4 till 5 procent af summan utaf pensionen jemte fyllnadspensionen föranledts af den större förmånen, som officerarne vid armén, enligt Utskottets förslag, skulle tillskyndas derigenom, att pensionsåldern för dessa officerare blifvit föreslagen till 50 år, under det att flottans officerare, hvilka, såsom vi veta, blott inbetala 4 procent, icke komma i åtnjutande af motsvarande pensionsförmåner förr än vid 55 års ålder. Vid sådant förhållande är det ju billigt att arméns officerare inbetala en procent mera än flottans. Jag erkänner dock att denna skilnad uti inbetalningsprocenten är af mycket liten verkan. Vill Kammaren derföre nedsätta afgiften till 4 procent, så har jag ingenting deremot, blott Kammaren äfven på samma gång bestämmer pensionsåldern för arméns officerare till 55 år, i likhet med hvad för flottan redan är stadgadt. Jag yrkar fortfarande bifall till detsamma.

Grefve Sparre: Det är obestriddigt att det beslut, vi här om dagen fattade i fråga om värnpligtslagen, inom landet icke vunnit odeladt bifall; att detsamma tvärt om nog allmänt mottagits med missnöje. Det är icke jag, som darrar för ett så beskaffadt missnöje; lika säker som jag är derom, att »bifallsropens sorl är svaga själars ära», lika likgiltig är jag för stundens missnöje. Den frågan är emellertid tills vidare uppskjuten; den kan en annan gång hjälpas. Hvad vi nu böra vinnlägga oss om, det är att icke också denna må röna samma öde. Den fråga, som nu föreligger, rör sig nemligen om, huru vida den armé, vi nu hafva, skall försättas i tjänst-

bart skick eller icke; och då måste vi tillse, att den, så föga talrik den är, i möjligaste måtto motsvarar sitt ändamål, nemligen att tjena till en stam, omkring hvilken våra värnpligtige en gång skola samlas, och att, äfven om stammen skulle blifva en annan, befälet åtminstone blir sådant att det kan föra våra söner i elden, om så påfordras. Men, om man kastar blicken på arméns nuvarande befäl, så måste man erkänna att detta icke i allmänhet är fullt dugligt. Jag är icke en af dem, som tycka om att erkänna sig vara för gamla; jag hoppas ännu kunna räknas till dem, som, på sätt Herr Nils Petersson yttrade, äro krya i förhållande till sin ålder; men jag har deremot vid flera generalmönstringar, dem jag såsom landshöfding öfvervarit, och vid flera andra sammanträden, der det varit min pligt att närvara, icke kunnat underlåta att göra vissa reflexioner rörande vårt armébefäl, och jag må med stöd af denna erfarenhet säga, att åldern af femtio år i allmänhet är den gräns, bortom hvilken man icke längre finner den raskhet, den hårdighet samt det outtröttliga nit för fullgörandet af äfven de minsta detaljer i tjensten, som fordras af en kompaniofficer. Jag medgifver visserligen, att undantag kunna gifvas, men om man, på sätt Herr Jöns Rundbäck föreslagit, vill sätta gränsen för kompanibefälets afskedstagande till 55 år, då skulle regeringen icke vara berättigad säga till en sådan kompaniofficer, äfven om denne vore aldrig så oduglig, ålderdomsskröplig samt utan all lust och håg att fylla en kaptens maktpåliggande plats, att före denna tid afgå, utan först när nämnda tid inträffade kunna tillsäga honom att taga afsked. Jag tror att man härigenom skulle begå ett stort misstag. Man må, mine Herrar, besinna det tröttsamma jägtande och den småaktiga uppmärksamhet, som äro förenade med en kompaniofficers dagliga göromål. Man besinne tillika, att en person, som kommit i tjenst vid omkring 18 à 20 års ålder samt vid 50 år icke hunnit längre än till kaptensgraden, derifrån han sannolikt har ganska liten utsigt till vidare advancement, för visso icke kan förutsättas äga det brinnande nit, som gör arbetet lätt: man må icke förundra sig, om en sådan man skulle tröttna i uppfyllandet af sin pligt. Viljen I således, mine Herrar, att arméns kompanibefäl i allmänhet skall fortfarande bibehålla den vigör och den outtröttliga raskhet, som, på sätt en ärad talare nyss anmärkte, erfordras hos befälet sjelft för att kunna inom kompaniet bevara och utbilda dessa egenskaper; viljen I, att en kompanibefälhafvare skall såsom hit-tills kunna draga försorg om, att hvar enda man inom kompaniet skall få allt bekvämt, ordnad och snyggt, och för hvilket allt befälhafvaren skall hafva ett vaksamt öga; viljen I, att denne man skall kunna fylla sin plats med nit, lust och håg, så hållen honom icke qvar på den samma utöfver den tid, då hans fysiska krafter, intelligens, håg och undgomliga nit börja tryta. Jag är öfvertygad att det största misstag, som af representationen i detta ögonblick kunde begås, särskildt med hänsyn till en förestående omorganisa-

Ang. pensioneringen af arméns befäl och underbefäl.
(Forts.)

*Ang. pensions-
neringen af ar-
méns befäl och
underbefäl.
(Forts.)*

tion af vårt försvarsväsende i dess helhet, vore att bibehålla vid deras platser sådana män, om hvilka vi nödgas bekänna, att de icke längre kunna fylla dem. Och det är obestriddligt att, på sätt representanten från Halland nämnde, en mängd gubbar ännu tjena kvar såsom kaptener, hvilka under en lång följd af år endast afbidat pensionsfrågans ordnande, för att komma i åtnjutande af bättre pensionsvillkor.

Jag är för min del fullkomligt öfvertygad om, att Kammaren skall behjerta denna fråga. Jag kan således, särskildt vid det förhållande, att det torde vara för flertalet af Herrarne bekant, att jag icke tillåter mig en närmare utveckling af ett ämne, som hvar och en har klart och tydligt för sig, inskränka mig till att säga, att hvad vi än göra i namn af det försvar, som vi förr eller senare måste göra något åt, så må vi göra det i det syfte, att vi få dugligt befäl.

Jag tillåter mig på nu anförda grunder yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Per Nilsson i Espö: Herr Talman! Denna fråga har så länge stått på dagordningen, att jag icke kan finna annat än att den ju för dess hellre tarfvar sin lösning. Jag har icke såsom en del föregående talare förmåga att ingå i några detaljer, utan ser frågan ur allmän, generel synpunkt. Ur denna synpunkt kan jag icke finna något skäl för bibehållande af dessa gamla officerare i armén, då man nemligen betänker, huru som å ena sidan, på den tid dessa officerare genomgingo krigsskolan, den undervisning som dem meddelades hufvudsakligast gick ut på konsten att bilda vackra defilerings- och paradtrupper, med åsidosättande af det strategiska och taktiska i krigskonsten, och å andra sidan den färdighet och skicklighet, hvarmed våra yngre officerare, som efter krigsskolans ombildning genomgått densamma, leda öfningarne med så väl soldater som beväringssynglingar. Den som erfarit detta kan sannerligen icke förstå, hvilka de obotfärdiges förhinder man skall förebära för att icke nu vilja lösa frågan. För min enskilda del kan jag derföre icke annat än på det lifigaste yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Key: Jag nödgas åter besvåra Kammaren med några ord till följd af Herr Jöns Rundbäcks yttrande.

Herr Jöns Rundbäck antydde, att jag skulle hafva origtigt citerat den källa jag uppgaf i mitt förra anförande, nemligen krigsvetenskapsakademiens handlingar. Men jag yttrade icke, såsom Herr Rundbäck påstod, att medellefnadsåldern för *alla* kaptener var 50 år, icke heller att medellefnadsåldern för *alla* löjtnanter var 40 år, utan jag sade, att vid flera regementen var lefnadsåldern 50 år och deröfver för kaptener och ryttmästare, och 39 å 40 år för löjtnanter.

Jag skall be att få något mera detaljeradt bevisa detta — jag gjorde det icke förra gången jag hade ordet, men nu föränlåtes jag

dertill; och dessutom torde det icke vara ogrannlaga, då dessa uppgifter äro tillgängliga i bokhandeln för hvar och en, som har lust att förskaffa sig dem.

Vid Skånska dragonregementet är medellefnadsåldern för ryttmästarne 50 år, vid Norrbottens fältjägarcorps för kaptenerne 50 år, vid Södra skånska infanteriregementet för kaptenerne $50\frac{1}{2}$ år, vid Hallands infanteribataljon $50\frac{3}{10}$ år och vid Vermlands fältjägarcorps för kaptenerne $50\frac{7}{10}$ år. Och detta allt är, mine Herrar, icke den *näst högsta* åldern, som Herr Rundbäck behagade påstå, utan *medellefnadsåldern inom graden*.

Hvad löjtnanterne vidkommer, så är medellefnadsåldern för dem vid Smålands husarregemente $39\frac{1}{10}$ år, vid Skaraborgs regemente $39\frac{7}{10}$, alltså nära 40 år, vid Vestgöta-Dals regemente $38\frac{4}{10}$ år och vid Hallands infanteribataljon 39 år.

Jag är tacksam för det goda minne den ärade talaren visade sig ega af hvad jag i denna fråga här sagt i fjor. Jag erkänner, att jag då verkligen hyste den förmodan, att ett eller annat års uppskof icke skulle betyda så mycket; men det ena årets uppskof efter det andra gör dock till slut för mycket. Jag nämnde äfven uttryckligen förra gången jag hade ordet, att hade jag *i fjor* haft tillgång till den af mig nyss upplästa tabellen, skulle jag då antagligen *icke* gjort ett sådant påstående, och tillägger nu, att jag hoppas att detsamma icke räknas mig allt för mycket till last. Värre misstag kan man göra.

Frågan är nu, om det verkligen betyder mycket eller litet med 32 dagars ökad öfning i jemförelse med armébefälets tjenstbarhet. För alla dem som 1875 sade, att 90 dagars öfning är en obetydlighet och vore ingenting för försvaret, utan att vi måste hafva ett års eller tio månaders öfning, borde frågan om de 32 dagarne vara långt mera obetydlig än den förevarande, ehuru man *nu* tyckes taga denna senare fråga betydligt lugnare. Jag klandrar ingen härför. Men jag tror att äfven jag är i min goda rätt, då jag säger, att denna fråga är minst sagdt lika vigtig som den andra. Min öfvertygelse är, att för hvar och en, antingen han angående indelningsverket svurit Hannibals ed eller icke, måste det nu, om icke förut, hafva blifvit klart, att det är bättre att det gamla befälet går undan och lemnar rum för de yngre; ty dessa yngre officerare, mine Herrar — och detta torde vara allmänt bekant — *de* äro *icke* bland indelningsverkets beundrare. Detta blifver tydligare med hvarje dag, ehuru man ännu i fjor icke egde någon visshet derom. *Nu* kan ingen tvekan längre råda om, att icke det *yngre* befälet uppgifvit indelningsverket.

Det är således alldeles påtagligt, att huru man än ser saken, är det politiskt klokt för befordrandet af en ny arméorganisation, på samma gång som det är militäriskt nyttigt och rättvist, att nu föreliggande fråga blifver löst.

Ang. pensioneringen af arméns befäl och underbefäl.

(Forts.)

Ang. pensions-
ringen af ar-
méns befäl och
underbefäl.

(Forts.)

Herr Peter Olsson: Jag skall blott be att få nämna några ord såsom motiv för det beslut, om hvilket jag varit med i Stats-Utskottet.

Redan då pensionsfrågan för flottans officerscorps afgjordes, ansåg jag att frågan om pensioneringen för armén äfven borde afgöras och att man borde göra båda dessa corpser likställda i afseende på pensionsåldern och det tillskott, som de för sin pensionering borde erlägga. Med dessa åsichter har jag på det lifligaste önskat, att nu förevarande fråga snart blefve löst, icke blott derföre att det vore viktigt, att befälet komme i sådan tjänstbarhet, som är ett nödvändigt villkor för försvaret, utan äfven derföre att detta vore rättvist mot officerarne sjelfve.

Jag hade således trott, att man i fråga om arméns officerares pensionsålder likasom i fråga om flottans kunnat stanna vid 55 år. Då emellertid nu med skäl, som jag anser giltiga, blifvit visadt att anspråken på rörlighet och öfriga för ett befäl nödiga egenskaper äro något större inom arméns befäl än inom flottans, tror jag det må hända vara riktigt, att pensionsålden för flottans befäl bestämmes i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts förslag. Jag tror således, att, likasom man bör önska frågans snara lösning, också ganska stora skäl tala för en sammanslutning kring Utskottets förslag. Jag tror, att derigenom rättvisa och billighet skipas, på samma gång armébefälets tjänstbarhet och dess anspråk på avancement tillgodoses. Det var af dessa skäl jag var med om Utskottets förslag och nu till detsamma yrkar bifall.

Herr *Gustaf Jonsson* förenade sig med Herr Peter Olsson.

Herr von Geijer:

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, gaf Herr Talmannen propositioner, enligt de meningar som förekommit, dels på bifall till Utskottets förslag och dels på yrkandet, att den ifråga- varande punkten måtte erhålla den lydelse, Herr Jöns Rundbäck i sin reservation föreslagit; och fann Herr Talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef begärd, i anledning hvaraf en så lydande omröstningsproposition uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som godkänner punkten 2 i Stats-Utskottets uti utlåtan- det N:o 65 framställda förslag till grunder för pensioneringen af arméns befäl m. m.,

röstar Ja;

Den det ej vill,

röstar Nej.

Vinner Nej, har Kammaren godkänt det förslag till lydelse af *Ang. pensioneringen af arméns befäl och utlåtet fogade reservation.*

Omröstningen företogs och visade 113 ja mot 68 nej; hvadan Kammaren beslutit i enlighet med ja-propositionen.

(Forts.)

Punkterna 3 och 4.

Godkändes.

Efter föredragning af *punkten 5*, lemnades ordet på begäran till

Friherre Leijonhufvud, som yttrade: Efter den diskussion, som egt rum i fråga om Utskottets förslag i andra punkten, har jag visserligen icke stor förhoppning om, att den proposition, hvartill jag nu kommer att begära bifall, skall af Kammaren godkännas; men jag anser mig ändock skyldig att begära, det den afgift, som för erhållande af fyllnadspension skall af löntagare årligen erläggas, måtte nedsättas från här föreslagna 5 procent till 4 procent, således i enlighet med hvad Kongl. Maj:t i sådant hänseende föreslagit. Jag gör detta så mycket hellre, som bestämmandet af pensionsåldern till 50 i stället för 55 år skett icke för individernas utan för statens skull, ty det är staten, som drager fördel deraf, medan för en stor del individer Herr J. Rundbäcks förslag i afseende på pensionsåldern varit fördelaktigare. Men om vi af denna anledning bestämt en tidigare afgangstid för kompanibefälet vid armén än vid flottan, så följer ej deraf att befälet skall betala statens anspråk genom högre årsavgifter. Särskildt orättvist vore det mot regementsofficerarne, som vid armén blifva pensionsberättigade vid alldeles samma ålder som vid flottan.

På dessa jemte de ytterligare skäl, som blifvit af chefen för Landtförsvarsdepartementet anförda och hvilka jag nu icke behöfver upprepa, anhåller jag om afslag å Utskottets förslag och bifall till motsvarande del af Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Hedin: Då jag i likhet med föregående talare går att yrka afslag å Utskottets förslag och bifall till Kongl. Maj:ts proposition, är jag nog lycklig att såsom motiv för detta yrkande behöfva återropa endast skäl, som återfinnas i Utskottets eget utlåtande.

Utskottet yttrar nemligen å sid. 3, såsom skäl för höjandet af pensionsavgiften från af Kongl. Maj:t föreslagna 4 till 5 procent, att arméns befäl i vissa grader genom den tidigare pensionsåldern skulle komma i bättre ställning än flottans. Nu hemställer jag till benäget öfvervägande, huru vida den omständigheten, att pensionsåldern inträder tidigare för *vissa* grader, rimligtvis kan göras gällande såsom skäl för höjande af pensionsavgiften för *alla* grader.

Ang. pensionering af arméns befäl och underbefäl.

(Forts.)

Denna anmärkning torde vara så enkel och klar, att den blott behöfver anföras, icke vidare utvecklas. En andra omständighet är, att det framgår så väl af Kongl. Maj:ts proposition som af Utskottets utlåtande, att den för vissa grader af arméns befäl stadgade tidigare rätten till pension är bestämd icke såsom någon ynnestbevisning eller såsom någon förmån för innehafvarne af dessa lägre grader, utan föreslagen uteslutande i statens eget intresse, för att behörigen tillgodose ett statsändamål, emedan, såsom Utskottet sjelft säger, det med bevarandet af arméns tjenstbarhet icke låter förena sig att vid densamma utsträcka pensionsåldern lika långt som vid flottan. Om således bestämmelsen om en tidigare pensionsålder för ifrågavarande grader icke har skett i beräkning att bereda en särskild fördel åt dessa graders innehafvare, utan utur synpunkten af statens intresse, så ligger väl icke deruti någon rimlig anledning att åsätta pensions-tagarne en förhöjd pensionsavgift. Det låter tänka sig, att innehafvarne sjelfva af dessa tjänster, långt ifrån att betrakta den vid 53 års ålder med skyldighet sammanfallande rättigheten att afgå med pension som en fördel, tvärtom anse den medföra en förlust. Detta har också Utskottet sjelft insett. Å sid. 3, då det gäller att ådagalägga billigheten af att höja pensionsavgiften från 4 till 5 procent, framställer visserligen Utskottet saken så, som om den tidigare pensionsåldern vore en fördel; men på föregående sida 2 har Utskottet ögonen öppna för, att saken kan betraktas från en alldeles motsatt synpunkt. Der förutsätter nemligen Utskottet, att en stor del af de vid 50 års ålder pensionsberättigade skola kvarstanna i tjenst till fyllda 53 år. Denna förutsättning måste naturligtvis innebära, att ifrågavarande personer anse med sina fördelar förenligt att icke afgå vid 50 års ålder, utan gerna stanna i tjensten så länge som möjligt. Här kommer således Utskottet i uppenbar motsägelse med sig sjelft.

På ena sidan, nemligen sid. 2, antager Utskottet det vara en fördel för officerarne att kvarstanna i tjenst äfven efter det de fyllt 50 år; å andra sidan, nemligen sid. 3, antager Utskottet, att det är en fördel för officerarne att få afgå från tjensten vid den tidigare åldersperioden, 50 år. Således: Utskottets resonnement står icke i behörigt sammanhang från början till slut.

Jag kan sålunda säga, att det är med åberopande af de skäl, som finnas anförda till stöd för Utskottets eget betänkande, som jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts proposition och afslag å Utskottets förslag.

Herr Jöns Rundbäck: Sedan diskussionen redan omfattat både den föredragna och närmast föregående punkt, har jag icke mycket att säga. Då härtill kommer, att den grundsats jag i detta ämne förfäktat genom Kammararens beslut under punkten 2 fallit, så kan från min ståndpunkt det visserligen synas innebära en viss konsekvens

härmed, att pensionsavgiften bibehålles vid 5 procent af summan utaf pensionen jemte fyllnadspensionen.

Men då jag i ett fall icke vill hålla på Utskottets förslag, nemligen för den åtminstone af mig såsom riktig ansedda grundsatsens skull, att arméns och flottans befäl böra vara likställda, så har jag, ehuru jag ej reserverat mig inom Utskottet, ingenting emot att pensionsbidraget nedsattes till 4 procent. Det inverkar på det hela så litet.

Aug. pensionering af arméns befäl och underbefäl.
(Forts.)

Herr Asker. Lika med de två föregående talarne får jag förklara, det jag skulle anse det som en uppenbar orättvisa, om Kammararen godkände Utskottets förslag och förkastade Kongl. Maj:ts proposition i denna punkt. Orättvisan låge deri, att de begge staterna, flottans och arméns, i fråga om pensionsbidragen, icke blefve med hvarandra likställda. För min del vill jag ingalunda bidraga till ett sådant förhållande. Den talare, som först hade ordet, har så tillräckligt och, såsom det mig synes, så öfvertygande ådagalagt motsägelser i Utskottets utlåtande, att jag icke kan föreställa mig annat, än att Kammararen, med afslag å den föredragna punkten, skall bifalla Kongl. Maj:ts proposition i denna del.

Häruti instämde Herrar *H. Schultz, N. Östling, Mæchel, Strömberg, Axel Bergström* och *Hagerman*.

Herr Abr. Rundbäck: Sedan det nu beslutits, att en del af armébefälet skall pensioneras vid tidigare ålder, än den som är för öfrige statens tjänstemän bestämd, så är det både rättvist och naturligt, att man söker utfinna utvägar att i någon mån reducera statens utgifter för denna pensionering, som ju måste blifva större, allt efter som pensionerna komma att utgå under längre tid. Men om detta å ena sidan måste erkännas vara rätt och billigt, så får man, under sina bemödanden att inskränka pensioneringsutgifterna, icke öfverskrida gränsen för hvad som är rätt och billigt å andra sidan. Och som jag tror, att man nu löper fara att öfverskrida denna gräns, så ber jag att få angifva skälen för denna min åsigt.

I Kongl. Maj:ts och Utskottets förslag finnas tre utvägar angifna att begagna för att nedsätta utgifterna för armébefälets pensionering. Den första utvägen är den, att pension ej får räknas för *hela* den aflöning, som frånträdes, utan endast för den fasta lönen. Detta gör, att för kompanibefäl i allmänhet, särskildt för kapten och fanjunkare, som pensioneras vid 50 års ålder, afdraget å lönen blir ganska stort, innan pensionsrätt får beräknas å det återstående beloppet. Sålunda afdrages å tjänstgöringspenningarne för en kapten vid något af lifgardesregementena 1,700 kronor innan han får rätt till pension å det återstående beloppet, för en kapten vid det värfvade artilleriet 1,100 kronor och vid indelta armén 580 kronor. Detta gillar jag och gör ingen anmärkning deremot. Men jag har

Ang. pensioneringen af arméns befäl och underbefäl.
(Forts.)

endast velat påpeka, att man gör sig skyldig till ett missförstånd, då man förmenar, att *hela* aflöningen är lagd till grund för pensioneringen; ty så är icke förhållandet. Det är endast den fasta lönen, som i detta hänseende ligger till grund.

Den andra utvägen, som man begagnat för att nedsätta pensionerna för armébefälet, är den, att man i fråga om löntagare från och med 1,000 till och med 3,000 kronors lön icke följt den grundsats, som gäller för civile tjenstemän, nemligen att deras pensioner skola utgå med hela lörens belopp, utan bestämt pensionerna för de förstnämnde till endast 80 procent af lönen. Ser jag då på de nyss berörda tre kategorier kaptener, så gestaltar sig förhållandet sålunda: en gardeskapten får i pension endast 50 procent af den aflöning, han frånträder — pensionen utgör nemligen 2,240 kronor, men aflöningen i rundt tal 4,500 kronor; — en artillerikapten får i pension 57 procent och en indelt kapten 66 procent af den frånträdas aflöningen. Sålunda minskas genom de två åtgärder jag nu omnämmt pensionerna till hälften eller högst två tredjedelar af de aflöningar, som frånträdas. Den nedprutning man gjort är således ganska betydlig. Men, som sagdt, jag gillar den och har deremot ingenting att anmärka.

Nu återstår den tredje utvägen, som man använt för att minska statens utgifter för pensioneringen, nemligen den att låta armébefälet sjelft årligen bidraga till pensionskassan, så att sålunda en del af pensionen kommer att utgå af pensionstagarens egna lönededel. Jag har räknat ut, huru mycket dessa årliga tillskott för en kompaniofficer skulle komma att utgöra, under förutsättning att han inträdde i tjenst vid 20 år och utträdde derur vid 53 års ålder, hvilket öfver hufvud torde vara förhållandet med flestale. Jag har då funnit, att, om det kapital, som han uti pensionsbidrag hade samlat vid 53 års ålder, under tiden varit insatt i en sparbank, så skulle det vara så stort, att han sedermera hade att derföre uppbära sannolikt 506 kronor årlig lifränta. Om jag nu från de 2,240 kronor, som han skulle få i pension, drager den del af pensionen, som han sålunda sjelf beredt sig, så återstode endast 1,734 kronor för staten att bidraga till hans pensionering. Detta är enligt Kongl. Maj:ts förslag. Men följer jag Utskottets förslag, så blifver lifräntan å det kapital, som en kapten vid 53 års ålder genom egna tillskott samlat, 624 kronor och den återstod, som staten hade att lemna, endast 1,616 kronor.

Ser jag nu efter hvad som af hela pensionsbeloppet för t. ex. nyss nämnda tre kategorier kaptener enligt Kongl. Maj:ts förslag belöpte sig på statens del, så komme pensionen att utgå för en gardeskapten med 38 procent, för en kapten vid artilleriet med 44 procent och för en d:o vid indelta armén med 51 procent af statsmedel.

När man reducerat statens bidrag i detta afseende derhän, som jag nu visat och som framgår af noggranna beräkningar, tycker

jag verkligen, att man tillgodosett statens intresse så mycket som skäligt är. Skulle nu Utskottets förslag blifva godkändt, så blefve statens bidrag ytterligare reduceradt med 2 eller 3 procent af lönebeloppen. Jag tror dock ej att Kammaren skall finna med billighet öfverensstämmande att sänka statsbidraget till ett lägre belopp än Kongl. Maj:t föreslagit. Det gör ju i sjelfva verket en obetydlighet, då hela affären gäller blott 25,000 kronor årligen. Kreditivet behöfver för öfrigt ej af den anledningen höjas utöfver det belopp, hvar till detsamma af Utskottet blifvit beräknadt för år 1878, emedan det är afsedt att lemna tillgång till hela kompanibefälets pensionering vid 50 års ålder, men åtminstone en del af kompaniofficerarne komma att ännu en tid qvarstå på lönestaten af den anledningen, att de ega rättighet att uppskjuta afskedstagandet i tre år. Det är sannolikt att en del af kompanibefälet begagnar sig af denna rättighet, och deras aflöning kommer således ej att tynga på pensionsstaten. Pensionskassan gör derigenom en vinst och behöfver kanske icke anlita hela kreditivbeloppet, äfven om berörda förändring af Utskottets förslag beslutas. Jag tror således, att siffran ej behöfver höjas, äfven om i likhet med Utskottets förslag 25,000 kronor strykas i den af Kongl. Maj:t äskade kreditivsumman.

Ang. pensioneringen af arméns befäl och underbefäl.

(Forts.)

De skäl, hvilka af Utskottet blifvit anförda för att bestämma bidragen till 5 procent, hafva redan af en talare på stockholmsbänken blifvit bemötta. Man säger, att det skulle blifva en fördel för landtarméns officerare att få pensioner vid tidigare ålder. Nej — sjelfva befälet tillskyndas icke någon fördel deraf, utan det är *statens* intresse, som derigenom befordras. Då en officer i 30 år offrat sina krafter på yrket, är det icke något att tacka för att kanske med tvång drivas bort från tjensten med $\frac{1}{2}$ eller högst $\frac{2}{3}$ af lönen i behåll. Inom andra verksamhetsområden i staten får man tjena qvar längre, och det är ingen fördel för befälet att få tidigare öfvergå till pensionsstaten och nöja sig med en del af lönen.

På dessa skäl yrkar jag bifall till Kongl. Maj:ts proposition i denna del.

Herr *Lundegård* förenade sig uti Herr Abr. Rundbäcks yttrande.

Herr Carl Anders Larsson. Det kan nog hända att Herr Abr. Rundbäcks kalkyl är riktig, men för min del har jag också gjort upp en kalkyl, och den utvisar ett helt annat resultat. Om jag nemligen beräknar 5 procent af de pensioner, som skulle tillfalla dessa 6,000 kronekarlar, så gör det under 30 år 9,000 kronor. Detta bidrag till pensioneringen få de ju tillbaka i form af pension på kortare tid än 2 år. På samma sätt inom de andra graderna, och hvad beträffar en underlöjtnant, som Grefve Björnstjerna var så artig att jemföra med en beväringsyngling, i ändamål att få fram en siffra, som jag vid ett föregående tillfälle angifvit, så tillskjuter han på 30 år, efter beräkning af 5 procent af lönen, ett belopp af 900

Ang. pensions-
ringen af ar-
méns befäl och
underbefäl.

kronor, d. v. s. icke mer än han under $1\frac{1}{2}$ år uppbär i form af pension. Hvad han sedermera uppbär är icke samlat genom bidrag af honom sjelf, utan utgör en reel gåfva af staten.

(Forts.)

Då Herrarne med stor majoritet afslagit Herr Jöns Rundbäcks reservation och i stället godkänt Utskottets förslag i 2 punkten, anser jag, att Herrarne också i denna punkt böra bifalla Utskottets förslag. För min del yrkar jag bifall dertill.

Herr Liss Olof Larsson: Jag har egentligen begärt ordet för att yrka bifall till propositionen. Jag var visserligen bland minoriteten, som nyss blef slagen i 2 punkten, men jag skall icke af den anledningen frångå en princip, som är rättvis. Jag är villig att sätta pensionsavgifterna till 4 procent. Jag yttrade redan vid sistlidne riksdag, då det var fråga om pensioneringen af flottans befäl, och då jag yrkade att pensionsavgiften måtte bestämmas till 6 procent, att, om man då beslutade, att pensionsavgifterna skulle för flottans officerare beräknas till endast 4 procent, så hade man också dermed bestämt procenttalet för armébefälet, och att jag aldrig skulle rösta för en högre afgift för det senare. Jag står fast vid denna bestämda förklaring, ehuru icke af politiska skäl, utan derföre att jag anser det rättvist.

Jag uttryckte då äfven den önskan, att jemväl hvad anginge pensionsåldern samma likställighet mellan armén och flottan måtte göras gällande, men då så ej skett, för så vidt som den till de lägre officersgraderna och underofficerarne hörande personal varder pensionsberättigad i armén fortfarande vid 50 och i flottan först vid 55 års ålder, hoppas jag, att Kamrarne må taga hänsyn till denna olikhet och i afgifvande proposition föreslå, att tjänsteåldern nedsattes lika mycket för motsvarande grader af flottans personal.

Då en talare här yttrat, att han ansåge pensionsfrågan lika vigtig som försvarsfrågan, som här behandlades för 14 dagar sedan, så får jag säga, att, äfven om jag icke kan finna frågan vara af så stor betydelse, jag dock anser den vara af den vigt. att jag icke vill afslå Kongl. Maj:ts proposition för 25,000 kronor, utan jag tager då hellre Kongl. Maj:ts proposition, hvartill jag alltså yrkar bifall.

Grefve *Björnstjerna* instämde med Herr Liss Olof Larsson.

Herr Carl Ifvarsson: Frågan huru vida pensionsavgiften skall utgöra en procent mer eller mindre betyder visserligen icke så mycket, då hela beloppet gäller endast 25,000 kronor. Då emellertid statsverket, i följd af redan fattade beslut, får vidkännas mer än skäligt ökade utgifter för officerarnes pensionering, utan att en ökad tjänstgöringsskyldighet blifvit officerscorpsen ålagd, anser jag det vara rätt och billigt, att officerarne skola mera bidraga i kostnaderna för pensioneringen. Jag anser, att en förhöjning i pensionsavgiften

till 5 procent af pensionen jemte fyllnadspensionen i stället för af Kongl. Maj:t föreslagna 4 procent icke är nog. Pensionsavgiften utgör för närvarande 6 procent å det från arméns pensionskassa utgående beloppet. Jag tror således att man gerna kan förhöja pensionsavgiften till 6 procent i stället för af Utskottet föreslagna 5 procent.

Ang. pensioneringen af arméns befäl och underbefäl.
(Forts.)

För min del yrkar jag pensionsavgiftens bestämmande till 6 procent af pensionen jemte fyllnadspensionen.

Häruti förenade sig Herr *Hubinette*.

Grefve Sparre: Det var väl, förmodar jag, endast ett skämt af den siste talaren, då han yrkar pensionsavgiftens förhöjande till 6 procent. Jag vill således endast yttra mig om Utskottets förslag att bestämma denna afgift till 5 procent. Om detta förslag afsäges endast dem, som innehafva högre löner, skulle icke vara så mycket att invända deremot, men Herrarne torde observera, att det äfven afser underofficerarne. Dessa hafva i lön icke mera än 500 kronor, och huru mycket, tro Herrarne, kan man deraf taga till pensioneringen, då lönen icke uppgår till högre belopp. Det är visserligen sant, såsom Herr C. A. Larsson sagt, att underofficerare något lågt kontribuera till sin pensionering, men det är väl också ganska få underofficerare som erhålla pension.

Underofficerarne betala nu, om jag minnes rätt, omkring 7 kronor till pensionskassan. Efter den af Utskottet föreslagna procenten skulle de få betala mellan 17 och 18 kronor. Skall man nu afdraga ett sådant belopp från deras lilla lön af 500 kronor, blir det verkliga för dem ganska kämbart.

Jag tror, att Herrarne litet hvar känna dessa underofficerares vilkor och inse, att, i synnerhet sedan de numera förlorat sina boställen, deras lönevilkor äro så ytterst knappa, att det icke kan vara skäl att åstadkomma någon ytterligare minskning.

Jag instämmer med Herr Liss Olof Larsson och yrkar således bifall till Kongl. Maj:ts förslag om pensionsavgiftens bestämmande till 4 procent af pensionen jemte fyllnadspensionen.

Herr Sven Nilsson i Efveröd. Jag tror, i olikhet med andra talare, att man icke begår någon orättvisa mot armén, om man bifaller Utskottets förslag, som här föreligger, och jag kan ej finna annat än att man ställer sig just på den ståndpunkten, att man vill hafva likställighet mellan flottan och armén, om förslaget bifalles, och detta med anledning af det beslut, som Kammaren nyss fattat, derigenom att man afvikit från de bestämmelser, som redan finnas för flottan, nemligen att bestämma en tidigare afgang för vissa befälsgrader i armén än vid flottan.

Man har sagt, att det skulle vara en fördel för befälet att tjena qvar länge, och således det fattade beslutet snarare innebära en för-

Ang. pensioneringen af arméns befäl och underbefäl.

(Forts.)

lust för arméns befäl, än om samma bestämmelse i detta fall gjorts för arméns som för flottans befäl. Detta är en sanning, men blott i det fallet, att befälet icke har någon eller högst ringa sysselsättning, och ändå uppbär fulla lönen. Men om vi, som jag hoppas, snart få en ny härordning och till följd deraf man fordrar att befälet skall hafva full sysselsättning och således komma att ligga i tjenstgöring största delen af året, så är denna sats icke riktig. Det måste således blifva en fördel för befälet vid armén om de få taga afsked fortare än vid flottan och ändå erhålla lika stor pension af sin lön som detta befäl, ehuru de ej bidragit mera till denna sin pension än vid flottan, och hvarigenom de således måste komma i en bättre ställning vid armén än vid flottan, såvida man ej bestämmer högre årlig afgift till pensionen. Det får väl antagas, att en man vid 50 års ålder, sedan han fått afsked från armén med full pension från staten, kan såsom enskild person vara i tillfälle att bättre förvärfva sig inkomster än den som under samma ålder tvingas att tjena qvar. Jag tror således, att, om man bifaller Utskottets förslag, man skipar full rättvisa och likställighet mellan de båda vapnen, hvarför jag yrkar bifall dertill.

I detta anförande instämde Herrar *Aug. Petersson* och *Sven Andersson*.

Öfverläggningen var slutad. Derunder hade yrkats dels bifall till Utskottets förslag oförändradt, dels att Herr Carl Ifvarssons ändringsförslag måtte antagas, dels ock bifall till den lydelse af förvarande punkt, som Kongl. Maj:t föreslagit. Efter att hafva framställt propositioner i öfverensstämmelse med dessa yrkanden, förklarade Herr Talmannen sig anse röstöfvervigt förefinnas för den förstnämnda meningen. Votering blef begärd och anställdes, sedan till kontraposition antagits yrkandet på bifall till Kongl. Maj:ts förslag, enligt en nu uppsatt och af Kammaren godkänd, så lydande voteringsproposition:

Den, som godkänner punkten 5 i Stats-Utskottets uti utlåtandet N:o 65 framställda förslag till grunder för pensioneringen af arméns befäl m. m.

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets förslag, så ydt det skiljer sig från motsvarande punkt i Kongl. Maj:ts förslag, bifallit sist nämnda punkt oförändrad.

Röstsedlarne sammanräknades och visade 104 ja mot 75 nej; i följd hvaraf Kammaren fattat beslut i enlighet med ja-propositionen.

Punkterna 6 och 7,

Godkändes.

Ang. pensioneringen af arméns befäl och underbefäl.

(Forts.)

Rörande *punkten 8* anförde

Herr von Geijer: Jag har endast kommit att observera, att redaktionen af denna paragraf är i så måtto egendomlig, att, då man sysselsatt sig med att tänka upp alla de fall, som göra en officer otjenstbar och som kunna föranleda, att han måste taga afsked, så vida han deraf lidit i tre år, utan att anledning förefinnes, att han kan återvinna tjenstbarheten, har man räknat upp lamhet, blindhet eller vansinne, men deremot icke tänkt på, om han i tre år lidit af oförbätterlig *döfhet*, hvilket likväl står i fullkomlig paritet med blindhet.

Jag har endast velat fästa uppmärksamheten på detta förhållande och har intet yrkande att framställa.

Vidare yttrades ej. Punkten godkändes.

Vid *punkten 9* hade Grefve *L. af Ugglas* inom Utskottet afgifvit en reservation, deruti Friherre *F. von Essen* och Grefve *G. Sparre* instämt. Ut i denna reservation hade Grefve af Ugglas hemställt, att nedan stående af komiterade för arméns pensionering föreslagna stadgande måtte, utan annan ändring än att det af komiterade nyttjade ordet »militärpension» utbyttes mot: »pension jemte fyllnadspension», uti förevarande punkt intagas i stället för det stadgande, som Utskottet, i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts förslag, deruti infört; lydande komiterades förslag sålunda:

»Den, som vid afskedstagandet med pension från tjenst å landtförsvarets stat, redan innehar eller sedermera kommer i åtnjutande af lön, arfvode eller pension af andra allmänna medel å rikets stat, skall, så länge sådant förhållande fortfar, i militärpensionen vidkännas en minskning, som för dem, hvilka i militärpension åtnjuta 1,000 kronor eller derunder, äfvensom för dem, hvilka erhållit afsked med pension för i tjenst ådragen skada eller sjukdom, ej vidtager förr, än nya lönen, arfvodet eller pensionen öfverstiger hela militärpensionens belopp, men för alla öfriga, då nya lönen, arfvodet eller pensionen öfverstiger hälften af militärpensionen; börande ifrågavarande minskning utgöra 50 kronor för hvarje fullt hundratal kronor, hvarmed den nya lönen, arfvodet eller pensionen öfverstiger nyss nämnda pensions gränser.»

Sedan punkten blifvit föredragen, begärdes ordet af

Friherre Leijonhufvud, som yttrade: Jag anser icke den i denna paragraf stadgade föreskrift vara hvarken rättvis eller klok.

Ang. pensioneringen af arméns befäl och underbefäl.
(Forts.)

Det är nemligen utom allt tvifvel, att det finnes sådana platser, som gamla afskedade militärer mycket väl kunna sköta, och då anser jag det vara origtigt att genom ett sådant stadgande hindra dem att förskaffa sig ett ringa understöd för sitt uppehälle.

Jag vill särskildt påpeka underofficerarnes behof af sådana inkomster. ehuru jag äfven tror att officerarne, då de blifva urståndsatte att längre sköta sina tjänster och således hafva skyldighet att taga afsked, för att lemna plats för yngre och friskare krafter, kunna behöfva någon liten inkomst jemte den måttliga pension de enligt detta förslag skola erhålla.

Hvad särskildt underofficerarne beträffar, så har jag inom det vapen jag har den äran att förestå, fortifikationen, platser — de s. k. fortifikationskassörerne — som hafva en årlig lön af 1,500 kronor och till hvilka befattningars skötande det är nästan omöjligt att erhålla personer, som icke äfven tillika hafva andra tjänster. Här i Stockholm kan man till dessa kassörsbefattningar erhålla personer, som äro extra ordinarie tjenstemän i andra verk och som åtaga sig dem, medan de vänta på ordinarie plats, men på andra ställen är detta omöjligt, så att der blir ej annan utväg än att der-till använda äldre underofficerare, som gerna kunna dermed fortfara äfven efter sitt afsked ur militärtjensten. Skulle då dessa underofficerare vara nödsakade att afstå från den dem eljest tillkommande fyllnadspension, derföre att de tillika innehade dylika befattningar, skulle följden deraf blifva, att man icke vidare kunde påräkna dem till bestridande af dessa tjänster. Jag anser derföre icke detta moment vara rätt väl valdt. Jag vet visserligen, att det öfverensstämmer med Kongl. Maj:ts förslag, men det oaktadt måste jag hålla fast vid det stadgande i detta afseende, som komitén för arméns pensionering föreslagit och som åberopats af Grefve af Ugglas i den af honom framställda reservation.

Jag yrkar derföre på proposition å bifall till Herr Grefve af Ugglas' reservation, hvilken med en liten obetydlig skiljaktighet öfverensstämmer med det af komiterade för arméns pensionering uppgjorda förslag.

Herr E. G. Boström: För min del skall jag alldeles icke hafva något emot om den siste ärade talarens yrkande vinner framgång, men om paragrafen, såsom den nu är uppställd, bifalles, synes det mig icke vara fullt tydligt angifvet, huru vida en officer, som innehar annan aflöning å rikets stat och således icke är berättigad till fyllnadspension, men sedermera tager afsked från nämnda befattning, då skall återfå sin rättighet till fyllnadspension eller icke. Jag hoppas och antager visserligen, att så är förhållandet, men är ej fullt säker derom med den lydelse paragrafen nu har.

Då jag ser, att Herr Statsrådet och Chefen för Kongl. Landtförsvarsdepartementet är här närvarande, skulle vi må hända kunna få upplysning om hvad meningen är i detta hänseende.

Ett ytterligare skäl för min framställning härom har jag fått genom utgången af en pensionsfråga under nionde hufvudtiteln, nemligen i fråga om pension åt Postmästaren i Westerås f. d. Öfversten Eugène v. Wedderkop.

Ang. pensioneringen af arméns befäl och underbefäl.

(Forts.)

Chefen för Kongl. Landtförsvars departementet, Herr Statsrådet Weidenhielm: Med anledning af den siste ärade talarens yttrande må jag bekänna, att jag icke förr hört någon, som haft den åsigten, att denna punkt icke skulle vara fullt tydlig. Den innehåller nemligen, »att den, som åtnjuter aflöning eller pension af andra allmänna medel eller innehar beställning å rikets stat, är icke berättigad till fyllnadspension». Det förutsättes således, att den pensionsberättigade har en allmän tjänst, som gör, att han icke är berättigad till fyllnadspension. Om detta förhållande upphört, så förefinnes intet hinder för honom att återfå sin fyllnadspension.

Rörande det af General Leijonhufvud nyss gjorda yrkande ber jag få fästa uppmärksamheten vid, att, då jag tillstyrkte en sådan redaktion, som den nu föreslagna, skedde det under ett nära nog pietetiskt följande af ordställningen i det förslag för flottans pensionering, som föregående år framlagts, och jag ansåg det vara nödvändigt att göra det, emedan det förelåg, såsom ett af Riksdagen underförstådt villkor för beviljandet af pensioner åt officerare. Och då reglerandet af arméns pensionsväsende var en lifsfråga för arméns tjänstbarhet, så ville jag icke göra någon ändring, om det kunde undvikas.

Det kan emellertid icke vara mig det ringaste emot, om Riksdagen fattar ett beslut, sådant som Herr Grefve af Ugglas i sin reservation föreslagit, då armén derigenom skulle beredas en verklig fördel.

Herr Abr. Rundbäck: Jag är förekommen af hvad som nyss anmärktes från statsrådsbänken. Då ett med detta alldeles öfverensstämmande stadgande har influtit i pensionsreglementet för flottan, och då Kongl. Maj:ts förslag detta år blifvit i denna punkt utan någon förändring af Utskottet antaget, så är det troligen icke mycket lönt att påyrka någon ändring deri. Men jag begärde likväl ordet för att instämma med den förste talaren i den af honom uttalade åsigt, att en undantagsbestämmelse sådan som den nu föreslagna icke måtte komma att antagas. Jag är nemligen af den åsigt, att, om staten har inom sig en person med arbetskraft, som duger till något, så bör man icke förmäna denna person att göra sig denna arbetskraft till godo, icke utesluta honom från samhällsarbetet. och derigenom beröfva honom tillfälle att skaffa bröd åt sina närmaste. Jag har blott velat erinra Kammarerna om detta, utan att dock vilja göra något yrkande.

Herr Carl Anders Larsson: För min del yrkar jag bifall till denna punkt, sådan den är föreslagen. Vi se nemligen rätt ofta,

Ang. pensioneringen af arméns befäl och underbefäl.
(Forts.)

hurusom det händer, att militärpersoner, sedan de blifvit för gamla att tjena, blifva hugnade med indräktiga postkontor eller högt aflönade landshöfdingplatser. Det kan väl då icke vara skäl, att staten ger fyllnadspensioner åt dem, hvilka få en så fördelaktig ställning. Jag yrkar alltså, att punkten måtte i allo af Kammaren godkännas.

Härmed var öfverläggningen slutad.

Efter det propositioner blifvit gifna enligt de gjorda yrkandena, godkändes den lydelse af ifrågavarande punkt, som Utskottet föreslagit.

Punkterna 10—12.

Godkändes.

Efter föredragning af det utaf Utskottet i *punkten 13* föreslagna öfvergångsstadgande, anförde

Friherre Leijonhufvud: Jag nödgas ännu en gång besvära Kammaren med en begäran om ändring af detta Utskottets förslag. Föreliggande stadgande återfinnes ej i flottans pensionsreglemente, och jag kan ej inse, hvarföre det skall intagas i arméns. Statens behållning skulle blifva ringa, men för de enskilde, som komme att drabbas af denna utgift, kan den vara känbar nog. Denna föreskrift skulle komma att gälla hvar och en, som nu är pensionsmessig och inom de närmaste två åren komme att taga afsked; de skulle på så sätt nödgas att erlägga dubbel pensionsavgift för de två sista åren af sin tjenstgöring, eller utom den förut stadgade afgiften äfven skilnaden mellan den nya och den förut stadgade afgiften. Visserligen kan denna summa af ett par hundra kronor synas vara ringa, men för den, hvars inkomst alltid varit knapp, kan äfven detta lilla belopp vara af betydighet. Det är derföre till beredande af en förmån för mina gamla kamrater, som jag anhåller, att Kammaren ville afslå den nu föredragna 13 §.

Vidare anfördes icke. Herr Talmannen gaf först proposition på bifall till Utskottets förslag samt derefter, enligt Friherre Leijonhufvuds yrkande, på afslag derå; och när den förra propositionen besvarades med öfvervägande ja, hade alltså Utskottets förslag blifvit af Kammaren godkänt.

Slutligen föredrogs och bifölls Utskottets i förevarande utlåtande gjorda, här ofvan omförmälda *hemställan*.

§ 5.

Föredrogs Stats-Utskottets utlåtande N:o 64, i anledning af *Låneunderstöd Kongl. Maj:ts* nådiga proposition angående beviljande af ett låne-*för Hjelmarens och Qvismarens* understöd för sänkning af sjöarne Hjelmarens och Qvismarens sänkning.

Utskottet hade hemställt: »att, med bifall till Kongl. Maj:ts förslag för sänkning och reglering af vattenhöjden i sjöarne Hjelmarens och Qvismarens och utförande af dermed sammanhängande arbeten enligt fastställt plan, må beviljas Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag ett lån å två millioner kronor, att från Statskontoret utgå med 600,000 kronor under år 1878, 300,000 kronor under hvarje af åren 1879, 1880, 1881 och 1882, och 200,000 kronor under år 1883, under vilkor: att å hvarje lyftadt belopp af lånet årligen till slutet af år 1887 till nämnda kontor erlägges fem procent ränta från lyftningsdagen; att för tiden från och med år 1888 årligen till samma kontor erlägges 8 procent å hela den lyftade lånesumman, hvaraf ränta godtgöres efter fem för hundra af det obetalda kapitalbeloppet, och det öfriga utgör afbetalning derå, samt att i öfrigt de allmänna stadganden och bestämmelser, som äro af Riksdagen meddelade i fråga om låneunderstöd för vatten-aftappning eller annat odlingsföretag, skola i tillämpliga delar lända till efterrättelse jemväl för nu omförmälda lånebidrag».

Mot denna hemställan voro reservationer inom Utskottet anmälda

dels af Herrar *C. Ekman*, Grefve *C. Beck-Friis*, *L. M. Nordenfelt*, *C. Petre*, *F. Hederstjerna* och Grefve *S. Lagerberg*, hvilka ansett den föreskrift böra gifvas, att Statskontoret skulle ega att, i mån af behof, af Riksgäldskontoret, uppå requisition, erhålla de till omförmälda lånebeloppes bestridande nödiga medel;

dels af Herrar *Liss Olof Larsson* och *P. Olsson*, som påyrkat låneunderstödet nedsättande till 1,500,000 kronor, äfvensom att ett så lydande ytterligare vilkor skulle tilläggas: »att bolaget före utbetalning af lånet eller någon del deraf skall ställa säkerhet, som af Kongl. Maj:t godkännes, för ersättandet af de utaf sjösänkingsföretaget föranledda skador och kostnader, hvilka det lagligen kan åläggas bolaget att godtgöra»;

dels ock af Herr *Gustaf Jonsson*, hvilken förenat sig med Herrar *Liss Olof Larsson* och *P. Olsson* i deras yrkande om lånebeloppets bestämmande till 1,500,000 kronor, men icke i deras yrkande om tillägg af ofvan angifna ytterligare vilkor.

Efter uppläsning af Utskottets hemställan anförde

Andra Kammarens Prot. 1877. N:o 54.

*Läneunderstöd
för Hjelmarens
och Qvismarens
sänkning.
(Forts.)*

Herr Carl Anders Larsson: Till en början ber jag att af någon af Stats-Utskottets ledamöter erhålla upplysning om, huru detta så kallade bolag är konstitueradt. Jag gör detta derföre, att i den ort jag tillhör eller på något afstånd derifrån fans der också ett så kalladt bolag, som hade fått tillstånd att sänka en sjö, nedanför hvilken voro anlagda ett par qvarnar. Då på våren 1877 ett betydligt vårflöde inträffade, instämde bolaget qvarnegaren till vederbörlig domstol, med påstående att han, som vid sina qvarnar verkställt vattenuppdämning, skulle till ersättande af den derigenom uppkomna skada till bolaget utgifva 76,000 kronor; och detta ehuru det var deras eget fel, att de underlåtit att tillösa sig qvaruarne. Qvarnegaren uttog äfven i sin ordning genstämning å bolaget, representeradt af dess direktion; men då saken kom till domstolen, gjorde direktionen genom sitt ombud den invändning, att det icke fans något bolag, utan att hvarje delegare i företaget borde stämnas särskildt; och domstolen förklarade också, att qvarnegaren, om han ville fullfölja sin talan, hade att gå ikring i stugorna och särskildt instämna hvar och en af jordegarne. Förut hade alla, och äfven jag, trott, att delegarne i ett sådant företag utgjorde ett bolag, men dåingo vi veta, att för att bolag skall anses bildadt, är det icke nog med att några personer komma öfverens om att verkställa ett företag, utan dertill fordras äfven att deras namn jemte reglemente införas i rättens inteckningsprotokoll; och först då kan den, som med dem till äfventyrs kommer i tvist, veta, hvem han har att hålla sig till för att få ut sin rätt. Derföre har jag nu begärt upplysning, om det nu ifrågavarande bolaget är grundadt i den ordning lagen föreskrifver, så att den, som med dem kan komma i konflikt, må vara försäkrad om att kunna i tvistefrågor vända sig mot direktionen.

Hvad för öfrigt angår sjelfva saken, eller beviljandet af det begärda lånet, så kan det visserligen icke förnekas, att ändamålet, hvarför detta lån begärts, är stort och viktigt; men det synes mig tvärtom vara att befara, att just derför att det är så stort, kan hela företaget komma att gå sönder. Åtminstone känner jag ett dylikt bolag dernere i min hemort, Kinda sjösänkningsbolag, som, då det icke erhöll så stor vinst som påräknats, slet ondt för att kunna betala sina statslån.

Emellertid vill jag för närvarande, och innan den begärda upplysningen blifvit mig meddelad, icke motsätta mig lånets beviljande; men skulle deremot den begärda upplysningen icke kunna af någon utaf Stats-Utskottets medlemmar meddelas, kommer jag att yrka afslag.

Chefen för Kongl. Civildepartementet, Herr Statsrådet Thyse-lius: Med anledning af den förfrågan, som den föregående ärade talaren ställde till Stats-Utskottets Herrar ledamöter, anhåller jag, att det måtte tillåtas mig att dervid gå dem i förväg och tillkänna-

gifva, att för ifrågavarande ändamål ett bolag redan är bildadt; att detta bolag fått sin ordning af Kongl. Maj:t fastställd; samt att detta bolag redan under en följd af år varit i verksamhet och der- *Låneunderstöd för Hjelmarens och Qvismarens sänkning.*
vid både utfört de rättegångar och vidtagit de förberedande åtgärder, hvilka varit nödvändiga, för att sjelfva det egentliga sjösänk-
ningsarbetet måtte kunna sättas i verket.

(Forts.)

Grefve Sparre: Må vara, att, på sätt Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet nyss upplyst, ett bolag för det ifrågavarande ändamålet nu finnes bildadt; denna omständighet utgör alldeles icke någon säkerhet för, att detta bolag äfven framdeles kommer att ega bestånd. Tvärt om tror jag mig, efter hvad jag af åtskilliga handlingar och deribland Öfverstelöjtnant Grafströms promemoria inhämtat, ega rätt till det antagandet, att meningen är, att det ifrågavarande bolaget skall så fort som möjligt upplösas och hvar och en af de till ett antal af något mer än 1,200 uppgående delegarne — alldeles på samma sätt som den ärade talaren från Ostergötland uppgifvit att förhållandet varit med ett bolag i hans hemort — få hvar sin lott i företaget och sålunda äfven i det nu begärda lånet.

Hvad nu beträffar sjelfva företaget, så torde det väl vara onekligt, att det är ett af de största sådana som någonsin i vårt land kommit till stånd, men på samma gång lär det icke kunna förnekas, att de förhållanden, hvarunder denna fråga nu föreligger till Riksdagens pröfning, höra till det mest orimliga, som vår riksdagshistoria har att i den vägen uppvisa. Efter det framställda förslaget skulle nemligen staten lemna ett lån åt några enskilde jordegare, icke för något allmännyttigt ändamål; nej, mine Herrar, här gäller det icke att understödja ett jernvägsföretag, som kan lända en hel provins till fördel, icke heller någon annan större kommunikationsled eller allmännyttigt företag; nej, det gäller tvärtom att, åtminstone till någon del, förstöra en förut befintlig kommunikationsled, Hjelmare kanal, på hvilken staten, efter hvad af den Kongl. propositionen i ämnet framgår, nedlagt högst betydliga kostnader; det är fråga om att tillintetgöra seglationen på Hjelmare, ty svärigen kan man vidare tala om någon egentlig seglation, der, efter hvad af handlingarne framgår, kommunikationen hädanefter skulle kunna uppehållas endast genom ångbåtar, som bogsera fram några pråmar, hvarför också bolaget fått sig ålagdt att tillhandahålla sådana bogserbåtar, när och hvar de behövas. Det är således här fråga om ett icke allenast icke allmännyttigt företag, utan om, jag vågar säga, ett allmänskadligt, så till vida som det väl måste anses lända till allmän skada att stänga en kommunikationsled, som, enligt hvad tillgängliga upplysningar gifva vid handen, hittills årligen befarits af mera än ett hundra segelfartyg. Att förstöra en sådan segelled, och det endast för att bereda några enskilde jordegare, de må nu vara flere eller färre, en fördel, det vågar jag kalla ett

Låneunderstöd
för Hjelmarens
och Quismarens
sänkning.
(Forts.)

allmänskadligt företag. Och i sanning oerhört skulle det väl vara, om staten till ett sådant ändamål skulle lemna dessa 1,234 enskilde jordegare ett lån på icke mindre än 2,000,000 kronor, ett belopp, som till och med öfverstiger hvad hela företaget kommer att kosta. Har man väl i vår egen eller andra länders historia någonsin hört talas om, att staten går till väga med en slik liberalitet, att den emot endast 5 procent ränta lemnar enskilde jordegare ett lån, motsvarande hela kostnaden för det tilltänkta företaget. Då det varit fråga att med statslån understödja något jernvägsföretag eller annat dylikt, har man alltid hos vederbörande, som i saken haft del, pretenderat åtminstone så pass mycket intresse för företagets bringande till stånd, att de visat sig beredvillige att derför äfven sjelfve göra någon uppoffring, men här kommer någon uppoffring från de enskildes sida icke i fråga; nej, här skall hela det erforderliga beloppet serveras de enskilde jordegarna, för att de må kunna förstöra en kommunikationsled, jag säger verkligen *förstöra* och förbehåller mig att sedermera få bevisa mitt påstående. Väl har man understundom hört omtalas, att en jordegare fått sig beviljadt ett odlingslån, men detta lån har då utgjort $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{3}$ och kanske någon enda gång undantagsvis $\frac{1}{2}$ af hela kostnadssumman, men de återstående $\frac{3}{4}$, $\frac{2}{3}$ eller $\frac{1}{2}$ har jordegaren sjelf fått skaffa sig på annat håll. Men, som jag sagt, aldrig har man väl hört talas om, att staten lemnat jordegaren *hela* kostnadssumman såsom lån. I dessa tider, mine Herrar, är det ingen liten fördel för en jordegare att få låna penningar till så billig ränta som 5 procent; och det skulle kunna hända, att det ginge med detta bolag som med ett annat sjösänkingsbolag, som jag känner till, hvilket också fick ett statslån; men sedan lånet väl var utbekommet, kommo delegarne öfverens att sins emellan fördela lånet och utföra hvar sin del af arbetet. Då efter några år amorteringen af lånet skulle taga sin början, var arbetet ännu knapt påbegynt.

Jag hade för min enskilda del ingenting med saken att göra, men jag hade förskräckligt svårt att sedermera få arbetet i gång, ty de, som delat pengarna, ville icke göra något vidare. Så går det stundom med dylika statslån.

Dessa sjösänkingsarbeten äro företag, som i allmänhet äro stridande emot naturens ordning, och det är derför som erfarenheten visar, att de oftare misslyckas än lyckas. Under de 18 år, som jag varit landshöfding i Elfsborgs län, hafva en stor mängd dylika arbeten derstädes utförts, men af alla dessa hafva endast några motsvarat förväntningarna.

Det första vattendraget, som sänktes, var den s. k. Hullsjön i Väne härad; det företaget misslyckades totalt. Deltagarne deri voro nära att blifva ruinerade, och sjön står ännu lika hög, som förut. Sänkningen af Hästefjorden i Dalsland var ett ganska stort företag. Den jordvidd, som man beräknade att dermed vinna, uppgick till 6,000 tunnland. Och, inom parentes sagdt, vcten I, mine

herrar, huru stort lån staten lemnade till detta företag? Jo, 100,000 kronor! Hade man då varit lika frikostig som nu, så skulle till företaget hafva lemnats 500,000 kronor. Emellertid misslyckades äfven detta sänkingsföretag till en del, och strandegarne kommo i stor förlägenhet. De som uppodlat vattendränkta marker under förhoppning att genom sänkingsföretaget få dem torrlagda, måste bygga vallar emot vattendraget samt låta pumpa vattnet från sina egor. Ett annat dylikt företag är Rölandamaders sänkning. Detta arbete har nu fortgått i tio år. Till sänkning af Leslängen i Marks härad skänkte en frikostig man hela sin förmögenhet, 100,000 kronor, men delegarne i företaget ledot det oaktadt stora förluster. Namnen Kalfven och Fegen kända Herrarne till, ty man har oupphörligt kommit och begärt än anstånd med det för dessa sjöars sänkning beviljade statslänets inbetalning och än afskrifningar derå. Jag skulle trötta Herrarne, om jag uppräknade alla de fall der, såsom jag har mig bekant, dessa sjösänkingsföretag varit till föga nytta. Och orsaken härtill är, att dessa mot naturen stridande företag äro förenade med så stora svårigheter och att i dem ingå så många olika faktorer, att åtminstone våra svenska ingenjörer ännu icke kunna anses vara dem vuxna. Tvärtom blifva de kufvade af dessa svårigheter. Detta är ett faktum, Mine Herrar! Det är icke blott i Elfsborgs län, som man fått denna olyckliga erfarenhet. I Skaraborgs län pågår för närvarande en sänkning af Hornborgasjön, och jag skulle vilja fråga representanterne från det länet, om utsigterna att företaget skall lyckas äro synnerligen stora. För öfrigt har man gjort samma erfarenhet inom alla provinser af vårt land. I det ena af de två företag, som mig veterligen lyckats, uppträdde jag såsom rådgifvare, och mitt första råd var att taga alla aflöppskanaler tre gånger så djupa, som ingenjören beräknat dem. Det rådet följdes och företaget lyckades. Till den grad kunna våra ingenjörer misstaga sig i sina kalkyler. Saken är den, att när vattnet sjunker, så »sätter sig» jorden på samma gång enormt. Och när sedan flodvattnet kommer och sjöns stränder öfversvämmas, så har ingenjören icke tagit vattendragets alla tillflöden med i beräkningen, utan då står han der och säger, att sådant kunde ingen menniska förutse. Så har det gått med de flesta hittills verkställda sjösänkningar, och dessa äro dock »Lillpyttar» i förhållande till det företag, hvarom nu är fråga och som kanske icke har sitt motstycke i Europa.

Jag skulle tro, att, om äfven några enskilde jordegare skulle hafva lust att våga sina medel på ett sådant företag, borde åtminstone icke *staten ensam* våga sina för att gagna dessa jordegare. Det må visserligen vara sant, att genom en lag, som vi sjelfva antagit, dessa lån utgå med förmånsrätt, men jag anhåller att få något litet belysa den saken. Om Herrarne behaga taga kännedom om hvad som i handlingarne till detta ämne förekommer, framgår deraf, att af 1,234 intressenter i företaget 687 ega *mindre* än 10 tunnland och 316 endast emellan 10 och 20 tunnland af de sank

*Låneunderstöd
för Hjelmarens
och Qvismarens
sänkning.
(Forts.)*

*Låneunderstöd
för Hjelmarens
och Quismarens
sänkning.
(Forts.)*

ängsmarkerna; återstår således mellan 2 och 300 jordegare. Multiplicerar man dessa siffror, finner man, att de smärre jordegarnes lotter tillhopa uppgå till 6 à 7,000 tunnland, hvadan på de större jordegarne komma återstående 22 à 23,000 tunnland. Dividerar jag detta antal tunnland med 300, så får hvar och en — några erhålla mycket mer — 100 tunnland. Om jag nu fördelar dessa 2,000,000 kronor på 30,000 tunnland, skulle på hvart tunnland komma 60 kronor eller på 100 tunnland 6,000 kronor, som skulle komma att utgå framför alla inteckningshafvares fordringar. Jag är icke säker på huru vida dessa äro nöjda med att en prioriterad fordran, som efter några år utgår med 8 procent, helt hastigt sättes framför deras. Denna lag, mine Herrar, der det bestämdes, att ränta och amortering på sådana lån skulle lika med kronans räntor utgå med förmånsrätt framför andra fordringar, antogs under förutsättning, att detta skulle gälla små belopp, att det skulle kunna träffa ett hemman med 100 eller möjligen några hundra kronor och således icke kunna i någon högre grad inverka på inteckningshafvares rätt. Men om beloppet uppgår till 2,000,000 kronor, som skola delas på några hundra jordegare, blir förhållandet annat; då blir inteckningshafvares förlust så känbar, att jag är öfvertygad om att i händelse de sade till Riksdagen: ni kan väl icke vilja taga ifrån oss vår rätt, Riksdagen skulle hafva ganska svårt att tillämpa den stränga lagen om förmånsrätt.

Hjelmarens strandegare hafva af Kongl. Maj:t erhållit fastställd plan, efter hvilken arbetet skulle verkställas. Jag har ingen rätt och tänker icke heller klaga öfver detta beslut, såsom varande en regeringsåtgärd, men beslutet afser icke något annat än det tekniska af saken. Kongl. Maj:t har låtit föregå en process emellan dessa sjösänkare, strandegarne kring Hjelmaren, och egarne af fallen, Hjelmare kanal- och slussverk. Men lagen stadgar i Byggningsabalken, att innan man bygger vattenverk en utredning och afvägning skall ske så väl af den mark, som ofvanom ligger, som af den nedanför liggande. Någon sådan i laga ordning vidtagen rättegång emellan sjösänkarne och Mälarens strandegare har aldrig skett. Jag är således alldeles fullkomligt öfvertygad om att, innan arbetet kan åstadkommas, en sådan undersökning måste ske, och strandegarne vid Mälaren kunna icke undgå att begära arbetets inhiberande intill dess denna undersökning försiggått.

Jag är likaledes öfvertygad om att den af Kongl. Maj:t meddelade fastställelsen af den tekniska delen af planen omöjligen kan afse, att Kongl. Maj:t skulle vilja bestämma något om nedanför liggandes rätt enligt lag, hvilket för öfrigt icke tillkommer Kongl. Maj:t. Då frågas: kan det vara riktigt lämpligt att lemna ett sådant bolag, som icke i laga ordning förfarit — då det nemligen icke utfört rättegång med andra än strandegarne kring Hjelmaren — kan det, säger jag, vara riktigt att lemna ett sådant bolag lån?

Och bör det under sådana förhållanden vara lämpligt att bestämma en viss tidpunkt, då arbetet skall vara fullbordadt? Vi kunna nemligen förutse, att de rättegångar, som otvifvelaktigt blifva en följd af detta företag, komma att draga långt ut på tiden. Således äro dessa af Utskottet uppställda villkor olämpliga.

*Låneunderstöd
för Hjelmarens
och Quismarens
sänkning.
(Forts.)*

Slutligen vill jag, mine Herrar, påstå, att de brister, som vidlåda detta förslag, äro alldeles oerhörda. Jag har nyligen läst Öfverstelöjtnant Grafströms yttranden i frågan. Det är alldeles naturligt, att, när uttappningen af ifrågavarande sjöar verkställes, så komma alla de många murar, som äro byggda i dessa sjöars hamnar, att ramla, och för dessas återuppbyggande erfordras mycket arbete.

De säkerhetsmått, som af bolaget skola ställas för att seglationen i Hjelmaren för framtiden skall kunna uppehållas, anser jag äfven vara otillfredsställande. Bolaget har nemligen fått sig ålagdt att i Statskontoret deponera 100,000 kronor, hvarå den årliga räntan skulle för ändamålet begagnas. Men låtom oss nu se till, hvar till denna ränta, hvilken icke rimligtvis kan beräknas till mer än 5,000 kronor, skall användas. Jo, dermed skall pro primo afönas en damvaktare vid Hyndevad, hvilken måste vara en person, så kvalificerad, att han kan fullgöra sitt viktiga äliggande, nemligen att hafva tillsyn öfver att vattnets aftappning på ett ändamålsenligt sätt bedrifves så, att å ena sidan icke Hjelmaren för mycket tömmes och å andra sidan icke Mälarens stränder öfversvämmas. Vidare skall man med denna summa hålla Hjelmaren vid fastställt segeldjup och verkställa erforderlig fördjupning af hamnarne derstädes; och slutligen skall man med dessa medel bestrida kostnaderna för vidmakt-hållande af bogsering med ångbåt emellan Oset och Essundet. Allt detta skall åstadkommas med 5,000 kronor om året. Jag gratulerar den, som kan göra det. Men om det skulle misslyckas, hvar har man då säkerhet för att seglationen på Hjelmaren kan vidmakt-hållas. Man skulle i sådant fall få vända sig till det der bolaget. Men det vore enligt mitt förmenande en dålig säkerhet, emedan bolaget sannolikt redan vore upplöst.

Såsom det torde vara Herrarne bekant, har jag, i egenskap af ordförande i den af strandegarne vid sjön Mälaren utsedda komité för vidtagande af åtgärder till reglerande af nämnda sjös vattenhöjd, till Stats-Utskottet ingifvit skriftliga påminnelser rörande denna fråga; och i min ofvan uppgifna egenskap har jag haft besök af åtskilliga personer äfven från Nerike, nemligen just af egarne till hamnarne vid Hjelmaren; och på anmodan af dessa personer har jag uträknat, huru stor summa, som till följd af ifrågavarande företag skulle erfordras för uppmuddring af dessa hamnar. Härtill har i kostnadsförslaget beräknats omkring 31,000 kronor. Jag gratulerar, om det kan göras för denna summa; men det torde hända, att de gjorda fördjupningarne gro igen, och då måste äfven dessa åter uppmuddras, allt för 5,000 kronor.

Låneunderstöd
för Hjelmarens
och Quismarens
sänkning.
(Forts.)

Jag började med att säga, att jag ansåg det vara ovanligt, att staten lemnade ett lån af 2 millioner kronor till några enskilda strandegare för att utföra ett för dem gagneligt, men för det allmänna skadligt företag. Jag har äfven genomsett det för detta arbete uppgjorda kostnadsförslaget för att få utrönt, huru vida de deruti uppställda beräkningarne äro så låga, att det *ur denna synpunkt* kan vara skäl att bevilja en förhöjning i det af Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen tillstyrkta lånebeloppet. Jag har vid denna undersökning funnit, att man vid hvarje post gjort ett tillägg af 5 procent och understundom med 10, ja, ända till 15 procent; hvarförutom direktions- och öfriga förvaltningskostnader beräknats till femtio à sextio tusen kronor, för att icke tala om diverse andra summor. Och häraf har jag konmit till den åsigten, att, om förslaget är riktigt, så borde strandegarne få öfverskott på lånet.

Emellertid lemmar det framlagda kostnadsförslaget ingen den ringaste anledning för staten att lemna högre anslag, än samma förslag upptager. Styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnaderna, hvilken i allmänhet har den vanan att icke upptaga för låga belopp, har icke tillstyrkt beviljande af mer än 1,500,000 kronor; men *här* har Utskottet sagt skäl vara för handen att gifva 500,000 kronor derutöfver, för att derigenom förstöra Hjelhuarens segelled. Jag finner för min del icke någon logik i detta resonnement. Jag vill tillåta mig en jämförelse mellan Hjelmarens strandegare, hvilka önska *vinna* odlingsland, och Mälarens, hvilkas odlade egor öfversvämmas. Om Herrarne behaga se på stränderna kring Stockholm och läsa de yttranden jag afgifvit till Stats-Utskottet, skola Herrarne finna, att Mälaren icke är någonting annat än en vik af Saltsjön, hvilken här gått rymligt ut och in; och all den mark, på hvilken vi trampa, alla dessa kajer, på hvilka vi gå, hela södra slussplan äro endast igenfyllda vikar, som förenat Mälaren med Saltsjön. Vi strandegare hafva under 20 år underhandlat med Stockholms stad för att bereda ett större utlopp för Mälaren och sålunda skydda oss för öfversvämnningar; men i stället har man fyllt en hel farled, för att åvägbringa slussplanen, hvarefter man ofvanpå den samma rest Carl XIV:s staty. Man har för några år sedan uppfört sammanbindningsbanan, samt fyllt igen en stor del af södra hamnen; man har vidare byggt öfver norra utloppet först och fränst den stora järnvägsbron och nu i dessa dagar bygger man ännu en bro för stadens räkning. Det är under sådana förhållanden ingen sannolikhet för det antagandet, att utloppet för Mälaren skall ökas, utan snarare för det sannas minskande, för att icke tala om en dertill bidragande orsak, nemligen dessa quantiteter dy och smuts, som föras ned på isarne, må hända för att friska upp våra vattendrag. Under sådana förhållanden kan man fråga, om det är obilligt begärdt af strandegarne, då de säga: »hafven förbarmande med oss och lemnen oss åtminstone medel att skydda oss mot öfversvämnningar, så länge i fortfairen med dessa fördämningar?» Denna önskan

hafva vi framfört till tronen; dessutom hafva alla 4 landshöfdingarne i de län, som omgifva Mälaren, till Kongl. Maj:t afgifvit gemensamt utlåtande, deraf framgår, att strandegarnes önskningsar äro behjertansvärda; men i stället för att lyssna till dessa önskningsar har Kongl. Maj:t föreslagit, att med nära $\frac{1}{3}$ utvidga utloppet för Hjelmarens vatten i Mälaren. Man säger: detta gör ingen ting. Jag har all aktning för herrar ingenjörer, då deras utlåtanden hvila på sundt förnuft. Men jag vågar påstå, att, om Mälaren har ett för trångt utlopp och derigenom är utsatt för flöden, samt en sjö som Hjelmarens, hvilken äfven har sin bassin, har ett begränsadt utlopp i först nämnda sjö, så skall, om man utvidgar detta utlopp, vid flodtiden flödet i Mälaren ytterligare ökas. Ändamålet med Hjelmarens reglering är ju att vattnet under flodtiden skall hastigare afrinna. Huru skall detta tillgå, utan att flödet ökas i den nedanför liggande Mälaren? Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och Herr Grafström må i detta hänseende säga hvad de vilja, ett bestridande af ett så uppenbart faktum, som det af mig nu angifna, strider emot sundt förnuft. Jag har också redan visat, huru som vår otvifvelaktigt störste ingenjör, Öfverste Ericson, gifvit ett alldeles motsatt utlåtande, deri han varnat Mälarens strandegare för Hjelmarens sänkning. Jag har också återoppat ett annat yttrande i samma syfte af en framstående vetenskapsman, Professoren Edlund. Visserligen har man sagt, att Öfverste Ericsons yttrande är för så längesedan afgifvet, att det numera icke eger tillämpning. Jag tillåter mig uppläsa detta yttrande: »hvarje öppnande af diken för att hastigare afleda Hjelmarens flodvatten, hvarje ny graf, som bidrager till torrläggande af deromkring liggande gården, måste öka Hjelmarens flöden och således äfven Mälarens vattenhöjd.» Ökas nu Hjelmarens aflopp in i Mälaren, så måste ovilkorligen dennas flöden ökas.

Jag är långt ifrån att vilja bestrida strandegarnes vid Hjelmarens önskan att förbättra sin jord och öka sina besittningar; men det bör ske med iakttagande af hvad lag stadgar; och jag begär icke annat, än att — lika väl som min granne, om han genom diken tappar vatten ofvan mig och för det ned på min mark, skall enligt 6 kap. Byggningsbalken hjelpa att dika undan för mig — lika väl, skola Hjelmarens strandegare göra det, om de vilja vinna mark genom sänkning af sin sjö; de böra icke åstadkomma ytterligare öfversvämningar hos oss, som redan hvarje år hafva öfversvämningar till följd af fördämningarne vid Stockholm. Åtminstone borde staten icke bevilja dem hjälp förr, än vattenståndet vore regleradt och afloppet för Mälaren ökad. Men då detta ännu icke skett, och, såsom jag nämnde, denna rättsfråga icke kan vara reglerad förr, än strandegarne vid Mälaren blifvit inför domstol hörda, vågar jag hemställa, att Kammarerna nu måtte afslå Utskottets förslag.

I anseende till den långt framskridna tiden, och då ytterligare många ledamöter anmält sig att tala angående den förevarande frågan, afbröts nu öfverläggningen, för att enligt derom utfärdadt anslag fortsättas kl. 7 e. m.; och åtskildes Kammararens ledamöter kl. $\frac{1}{4}$ 3 e. m.

In fidem:

Gustaf Westdahl.
